

Het Groene Blad

IVN Eerbeek en omstreken Jaargang 33 nr.3 2021

De kracht van stromend water

Biologisch baggeren

Plagdieren

Colofon

IVN Eerbeek en omstreken

IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid afdeling Eerbeek en omstreken, is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap in de gemeente Brummen. IVN-Eerbeek organiseert activiteiten zoals wandelingen, cursussen en werkzaamheden in het groen voor iedereen.

Lid of vriend worden? Meld je via e-mail aan bij secretaris@ivn-erbeek.nl of via de website.

Contributie (per jaar): Leden: € 24,- Donateurs: € 12,- Huisgenootleden € 12,- Vriend van IVN Eerbeek € 48,-

Te betalen op IBAN. NL17 RABO 0309 230 705 t.n.v. IVN vereniging afd. Eerbeek e.o.

Opzegging, wijzigingen in adresgegevens, e-mailadres graag melden bij secretaris@ivn-erbeek.nl.

Bestuur

Voorzitter	Jos Rouland	voorzitter@ivn-erbeek.nl
Secretaris	Herman Heskamp	secretaris@ivn-erbeek.nl
Penningmeester	Wim den Hartog	penningmeester@ivn-erbeek.nl
Lid	Lambert Kouwenberg	Lkouwenberg142@gmail.com
Lid	Ingrid van Eijk	iggyb@chello.nl

Werkgroepen

Excursies	Chris Holtslag	excursies@ivn-erbeek.nl
Natuurtuin	Gerard Nijhof	natuurtuin@ivn-erbeek.nl
Publiciteit	Sandra Christiaans	publiciteit@ivn-erbeek.nl
Scholing	Herma Scherpenzeel	scholing@ivn-erbeek.nl
Venel	Jos Rouland	venel@ivn-erbeek.nl

Het Groene blad

Het Groene Blad is het contact - en informatieblad van IVN-Eerbeek en verschijnt vier maal per jaar. Het blad is van en voor leden en donateurs. Bijdragen zijn van harte welkom.

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Kopij voor Het Groene Blad kan worden verstuurd naar: redactie@ivn-erbeek.nl

Het Groene Blad is eveneens te lezen op de website van IVN-Eerbeek en omstreken www.ivn-erbeek.nl onder publicaties.

Redactie: Lambert Kouwenberg, Jan Coenraads en Jan Groenhof.

Opmaak en vormgeving: Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

De uiterste inzenddatum kopij voor het volgende nummer is 1 oktober 2021.

ISSN 2543-117X

Het Groene Blad

IVN afdeling Eerbeek - augustus 2021

Redactioneel

Zou het dan toch nog een zomer zonder zorgen worden?

Bij de eerste tekenen dat het met de coronapandemie de goede kant uit leek te gaan, begonnen de mensen weer massaal vakantieplannen te maken. Jongeren gingen weer uit hun dak op terrassen, in discotheken en tijdens diverse festivals. Het besmettingsgevaar liep zienderogen terug mede door het steeds hoger wordende vaccinatiepercentage. Inmiddels zijn vrijwel alle ouderen en kwetsbaren (dubbel) gevaccineerd of zijn ze niet meer bevattelijk doordat ze een eerste covid-19-besmetting hebben overleefd. Het leek of er een zucht van verlichting door Nederland ging. "We mogen weer.....!"

Helaas kregen we na twee weken van vreugde een grote domper te verwerken met per dag oplopende besmettingsgetallen. Vooral onder de jongeren, oké, maar toch... Voorzichtigheid blijft geboden.

Als IVN mogen we ook weer! Als u dit leest hebben we de eerste publieksexkursie al weer achter de rug en kijken we uit naar de 'Paarse Pracht' van de excursie op de Loenermark. Bij mooi, zonnig weer zal de bloeiende hei waarschijnlijk een grote groep gasten mogen begroeten. Gasten en IVN-ers die op hun beurt hopelijk weer vrijelijk met elkaar zullen kunnen omgaan. Natuurlijk moeten we de regelgeving blijven volgen want je weet maar nooit of er niet weer een of andere coronavariant de kop opsteekt.

Maar laat ik vooral positief blijven en niet de goden verzoeken. Een voorproefje van een zorgeloze zomer hebben wij, en met ons de kinderen van basisscholen in Eerbeek en Hall, al mogen beleven in de maand juni. Het bekenproject dat, in samenwerking met de Bekenstichting, heeft plaatsgevonden in en om de oliemolen van Eerbeek, was een groot succes. En met name Bert van der Saag verdient daarvoor alle lof.

Aan dit project heeft ook Gerard Nijhof meegewerkt. Wie Gerard Nijhof is kunt u lezen in het interviewverslag in dit nummer van Het Groene Blad. En weet u wie 'Jezus van de Takkenbos' was? In 'Ouwe kost' komt u er alles over te weten.

Ik heb met plezier geconstateerd dat wij een fijne club van vrijwilligers hebben die zich steeds weer inzet voor projecten die onze omgeving mooier maken. Zoals de groep van beekruimers die nu ook echte bruggenbouwers blijkt te bevatten. En dan heb ik het nog niet over de mensen die de berm-bloeiërs inventariseren of actief zijn in de Harmanahof.

Zoals gebruikelijk krijgt u ook weer veel informatie over dieren. Echte fijne zomergasten maar ook lastige exemplaren passeren de revue. En kent u al het verhaal van de berk?

En in navolging van wat het liedje zegt: "we hebben er maandenlang naar uitgekeken maar eindelijk daar is ie dan de zomer", zo wens ik u ook een hele fijne zomer, zonder zorgen met veel gezelligheid met elkaar en prettig verblijven in de natuur.

Lambert Kouwenberg

Inhoud

- 4 Kracht van stromend water
- 7 Ouwe kost(baarheden)
- 11 De berk
- 15 Mijn berm bloeit
- 16 Interview Gerard Nijhof
- 19 De wet WBTR
- 20 Biologisch baggeren
- 22 Zwaluwen
- 25 In memoriam
- 26 Nieuwe brug en bankjes
- 27 Plaagdieren
- 29 Jaarverslag Eerbeek 2020
- 32 Agenda

Drukker:
Editoo B.V. te Arnhem

Foto voorblad

Vingerhoedskruid
Foto Herman Heskamp

De kracht van stromend water!

Foto: Jan van de Lagemaat

Een samenwerking met de Bekenstichting

AUTEURS: SANDRA CHRISTIAANS EN BERT VAN DER SAAG

Over sprengbeken en vroege industrie op de Veluwe

De Stichting tot behoud van de Veluwse sprengbeken, ook bekend als de Bekenstichting, heeft zich als doel gesteld het belang van sprengbeken en de kennis over de vroege watermolenindustrie op de Veluwe onder de aandacht te brengen bij kinderen.

Voor de bovenbouw van het basisonderwijs in de Veluwezoom, is door de Bekenstichting de lessenserie 'De kracht van stromend water' ontwikkeld, die past binnen het programma 'Reizen in de Tijd', het platform voor erfgoededucatie in de provincie Gelderland.

In samenwerking met cultuurcoaches van de gemeente Brummen, zijn deze lessen ook bij een aantal groepen van verschillende basisscholen in onze gemeente uitgetoetst. De bovenbouw van de Triangel in Eerbeek en de Vossestaart in Hall hebben aan het project deelgenomen.

Bert van der Saag:

"Als lid van de Bekenstichting is mij gevraagd dit te coördineren. Ik heb er echt goed over nagedacht of ik dat wel zou moeten doen, maar uiteindelijk heb ik het toch gedaan. Ik kreeg heel wat voor de kiezen, maar heb mijn eigen plan getrokken. Dit uiteraard in overleg met Bekenstichting en Gemeente."

De lessenserie bestaat uit drie lessen.

Les 1: Introductie op school door middel van een film en een zoekopdracht via de website van de Bekenstichting.

Les 2: Bezoek aan een sprengbeek en/of watermolen op de Veluwe; interactieve leergesprekken en activiteiten ter plekke, in dit geval de Eerbeekse Beek en de Oliemolen, speciaal voor deze gelegenheid opengesteld.

Les 3: Afronding en reflectie op school: nadenken over de functies van sprengbeken en watermolens in de huidige tijd en in de toekomst.

Het doel van het project:

- Inzicht krijgen in de betekenis van sprengbeken in het landschap, vroeger en nu, en voorbeelden kunnen geven van hoe de mens invloed uitgeoefend heeft op het sprengbekenlandschap.
- Benoemen van een aantal aspecten van wat er zo bijzonder is aan het sprengwater en de sprengbeken op de Veluwe/bij hen in de buurt.
- Kunnen vertellen of schrijven over de vroege industrie en bedrijvigheid op de Veluwe aan anderen, met name over de vroegere functies van watermolens en sprengbeken in hun eigen woonomgeving.

De Bekenstichting heeft contact gezocht met Bert, naast IVN-gids ook lid van de Bekenstichting, met de vraag of hij medewerking wilde verlenen en de organisatie van de bezoeken op zich wilde nemen.

Bert: "Mijn voorstel voor de locatie was overduidelijk: bij de Korenmolen. Hier heb je alles: een beek, een landgoed en een werkende molen. Johan van Zadelhoff, de eigenaar van de Korenmolen, was direct enthousiast. Ook wist ik dat dit een mooie kans voor het IVN zou zijn om aandacht van de jeugd te krijgen."

Bert heeft een aantal IVN-leden van Eerbeek e.o. gevraagd en uiteraard ook Johan van Zadelhoff of hij de Oliemolen wilde openstellen. Eenieder wilde graag medewerking verlenen. Bert heeft samen met Lambert, Chris, Gerard, Jan en molenaar Johan de bezoeken verzorgd. Helaas kon Herman niet aanwezig zijn door zijn onverwachte ziekenhuisopname.

Bert: "Om te beginnen heb ik contact gehad met de onderwijzers, wat erg goed ging. Wat waren zij enthousiast! Zij hebben een les op school gegeven om de kinderen voor te bereiden. Hierbij heb ik aangeboden om een aanvullende les op school te geven. De Vossestaart is hier niet op ingegaan, de Triangel wel. Op maandag 14 juni heb ik een uur aan groep 7 en een uur aan groep 8, mijn verhaal verteld. Prachtig om te doen. De kinderen waren in grote vorm. Vragen, opmerkingen en een luisterend oor kreeg 'opa Bert'. De kennis viel mij echt niet tegen, alhoewel je toch merkt dat de eigen omgeving vaak niet herkend wordt. Hopelijk is deze kennis nu wat toegenomen."

Na de eerste les op school door de betreffende leerkracht, al dan niet aangevuld met de les verzorgd door 'Opa Bert', volgde de tweede les op de bezoeklocatie. Deze buitenles duurde ruim twee uur. De kinderen werden in groepen verdeeld en kregen op drie plekken in en om de Eerbeekse beek, de oliemolen en het Webersbos informatie, of moesten zelf informatie verzamelen. De groepen rouleerden in een tijdsbestek van twee uur.

Bert: "Eindelijk was het zover. Vrijdag 11 juni kwam 'de Vossestaart-school' uit Hall met 19 kinderen uit groep 6, 7 en 8 naar Eerbeek. Ze kwamen lekker op de fiets en waren dus al in de goede stemming. Bij 'de Korenmolen' stonden wij klaar om hen te ontvangen. Meester Stefan had de kinderen goed voorbereid. Na een korte inleiding gingen we aan de slag. Het weer was prachtig dus het kon niet fout gaan."

Groep 1: In de Oliemolen werd er door de molenaars uitleg gegeven over de molen en de sprengbekken.

De oliemolen. Johan van Zadelhoff van Grand Café Korenmolen had de oliemolen opengesteld en twee echte molenaars zorgden ervoor dat de kinderen precies konden volgen wat water voor een molen betekent. De houten raderen draaiden en er werd gemalen. Zo hoorden ze dat er vroeger twee molens hebben gestaan: een korenmolen en een oliemolen. De korenmolen is later omgebouwd tot Grand Café en de oliemolen is nog steeds in gebruik. Het is de enige nog werkende 'bovenslagmolen' in Oost-Nederland waar nog echt olie wordt geslagen. Er werden

Foto: Jan van de Lagemaat

vroeger beukenootjes gemalen. De olie uit de nootjes werd gebruikt om pannenkoeken en oliebolletjes van te bakken. Toen echter bleek dat er een giftige stof vrijkwam, is het verboden. Nu wordt er olie geslagen uit lijnzaad. Deze olie is goed te gebruiken voor het opruimen van houten meubelen. Met veel belangstelling zagen de kinderen hoe het water de raderen in werking bracht en hoe het gehele proces plaatsvond.

Groep 2: Wat leeft er allemaal in de beek. De kinderen mochten scheppen in de beek en de vangst werd in grote glazen potten tijdelijk bewaard en aan de hand van een door de Bekenstichting voor deze gelegenheid gemaakte

Foto: Sandra Christiaans

informatiefolder geanalyseerd en geregistreerd.

De Eerbeekse beek. De 2e groep ging de beek in met schepnetjes, potjes, zoekkaarten en 2 gidsen die hen van alles konden vertellen. Dit viel direct in goede aarde. Enthousiast ging men aan het werk. Jammer dat de beek niet echt goed stroomde en de buit daardoor enigszins tegen viel. Maar het enthousiasme was er niet minder om. Trots werd verteld: ik had een visje, of ik een bloedzuiger, en

een schaatsenrijdertje enz. De andere groepen zijn ook op andere plaatsen gaan zoeken. Uiteindelijk hadden de meesten wel wat gevonden en waren tevreden.

Groep 3: *Wat groeit er allemaal in en rondom de beek.* Uitleg over de verschillende planten, struiken en bomen die je in en rondom de beek kunt vinden, met hun bijbehorende groeilocatie-voorkeur. Ook hierbij behoort een uitgebreide informatiefolder door de Bekenstichting gemaakt en onderdeel van de lessenserie.

Foto: Jan van de Lagemaat

Het Webers bos. De 3e groep ging met twee IVN gidsen een korte wandeling maken langs de beek en door het bos. De gidsen vertelden hoe belangrijk de beek voor het dorp is geweest en nog altijd is. Er hebben 10 molens aangestaan. Dit waren papier-, koren-, en oliemolens. Eerbeek is groot geworden door het maken van papier. Het Webersbos is genoemd naar professor Max Weber en zijn vrouw Anna Weber – van Bosse. Na vele eigenaren van ‘Huis te Eerbeek’ kochten zij het in 1895. Zij hebben veel gedaan met hun bezit. Bomen werden geplant, zoals de Corsicaanse dennen, de moerascypres met zijn luchtwortels, tamme kastanjes en vele andere soorten. Maar ook wijerds en de vijver werden gegraven. De kinderen waren onder de indruk van de ‘Kathedraal’, een grote thuja (levensboom). Hier namen ze even de tijd om op adem te komen.

Op donderdag 17 en vrijdag 18 juni kwamen de kinderen van de Triangel. Het weer was weer prima, misschien iets te warm. Hetzelfde programma en weer veel animo.

De vrijwilligers zijn er drie dagdelen met veel plezier heel druk mee geweest.

Wij, IVN-ers, vinden het een prachtig mooi initiatief van de Bekenstichting waaraan wij graag onze medewerking hebben verleend.

Wanneer blijkt dat iedereen tevreden is over deze proeflessen, dan zal deze lessenserie volgend schooljaar beschikbaar zijn voor alle basisscholen in de gemeente Brummen.

Leden en donateurs

Nieuwe leden

R.E. Sanders
S. Wunderink
B. de Klein

Opzegging lid

O. Nordkamp

Ouwe kost(baarheden)

Johannes Gijbertus Roeleveld

– Jezus van de Takkebos – Jezus van de Bult – de Noach van Eerbeek.

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG EN HERMAN HESKAMP

Er is al vaker over Roeleveld geschreven, tenslotte is het een geschiedenis die Eerbeek op de kaart heeft gezet. Als ik met mijn hardloopclub over de Imboschweg richting buurtschap Imbosch ren, stoppen we vaak even bij 'Jezus'. Dit is waar je links af het 'Blote Kontenpad' in kan gaan. Sta je hier, dan kun je nauwelijks nog zien waar het huis van Roeleveld gestaan heeft. Toch komt dan vaak de herinnering boven van hoe het toen was. Ik weet nog goed dat ik er indertijd langs liep en dat hij dan over zijn hek gebogen stond.

Maar even het geheugen opfrissen: wie was Roeleveld?

Johannes (Jo) Roeleveld (geboren 26-03-1910 en overleden 06-07-1988) werd als boerenzoon geboren in Mijdrecht. In zijn jeugd was hij al een fanatieke godsdienstaanhanger. Daarnaast was hij al vroeg geïnteresseerd in alle dieren rondom de boerderij. Hij verzamelde eieren en vogelskeletten. Als jongen ging hij stropen, maar hij hield zich ook bezig met het opzetten van vlin-ders en andere dieren rondom de boerderij. Als burens of kennissen in het huwelijksbootje stapten, gaf hij steevast een opgezette vogel als cadeau. In 1935 overleed zijn vader en zijn broer nam de boerderij over. Jo vertrok naar Zuilen, waar hij ging werken als preparateur. Hiermee maakte hij behoorlijk naam. Hij volgde er allerlei cursussen in.

Het opzetten van dieren wordt taxidermy genoemd en is letterlijk het verplaatsen van de huid. Het prepareren is populair. Veel mensen vinden het mooi om een dier een tweede leven te geven. Het is geen gemakkelijke opgave om het te leren. Om het goed te kunnen, gaat er wel een paar jaar over heen. Veel oefenen is belangrijk. Je gaat eerst de huid van het lichaam scheiden. Dit is goed te doen, want de huid ligt los. Moeilijker is het bij de schedel, poten, vleugels en de staart. De losse huid moet je looien door eerst goed te wassen en dan met looistof te bewer-

ken. Je maakt een kunstlichaam van houtwol of purschuim. Je moet dan wel goed weten hoe het dier in elkaar zat en dit nadenken. Voordat je begint moet je ervan overtuigd zijn dat je de regels niet overschrijdt. Lees eerst de 'Wet natuurbescherming'. (Er zijn meerdere cursussen om het te leren.)

De vogelwet van 1936 zit hem behoorlijk tegen. Hierin wordt bepaald, welke dieren beschermd zijn en niet mogen worden vervoerd, opgezet of verhandeld. De wet wordt later nog een paar maal aangepast. Jo heeft meerdere keren geprobeerd een vergunning te krijgen voor het in bezit hebben van beschermde dieren, maar dat is nooit gelukt. Hierdoor lag hij regelmatig in de clinch met controleurs en inspecteurs van de jacht- en vogelwet. Ondanks de tegenwerkingen start hij een soort museum en bouwt een mooie verzameling op. Er is genoeg belangstelling, vooral vanuit de jachtwereld en de opdrachten stromen binnen. Jo heeft zijn collectie ondergebracht in Museum Natura, gevestigd in het Julianapark bij Zuilen. Hier is tegenwoordig een Oriëntaals restaurant gevestigd. Jo begon in het poortgebouw van de Hof van Chartreuse. Van de gemeente Utrecht mocht hij hier zijn collectie onderbrengen. In smeedijzeren letters kwam er Nat. Hist. Museum Naturae op de muur te staan. De vogelverzameling bleef groeien en de wethouder gaf Jo een plaats in het Julianapaviljoen.

Later bleek dat Jo hele vogelkolonies uitroeide om zijn verzameling te vergroten. Hij vertelde dat hij van alle kanten vogels aangeboden kreeg. Behalve vogels had hij ook 9.000 eieren en een verzameling vlinders. Daarnaast waren in zijn Museum Naturae ook nog allerlei andere dieren uit de gehele wereld te zien, maar ook schedels, botten, stenen en schelpen. Verder waren er unieke natuur- en jachtboeken, foto's, prenten, platen, jachtattributen en nog veel meer. De verplaatsing naar het paviljoen sloot mooi aan bij de levende dieren die in het park te zien waren, zoals herten, kraanvogels, flamingo's, pauwen, fazanten, parelhoenders, Chinese biggetjes en zelfs een wasbeertje. Roeleveld schonk zijn verzameling in ruil voor een aanstelling als conservator en beheerder van het

nieuwe museum. Er waren grootse plannen. Het ging echter fout met Jo. De politie kwam, er werden dode vogels in beslag genomen en Jo had geen ontheffing in het kader van de Vogelwet. Dat liep gelukkig met een sisser af, maar in 1943 werd het geheel omgebouwd tot een vivarium met aquarium. Roeleveld kreeg ontslag en twee jaarvergoedingen mee.

Huis en gezin

In 1944 leert hij in Rotterdam zijn latere vrouw Johanna Christina Luckerath (1913-1997) kennen. Het echtpaar krijgt twee zonen, Karel in 1948 en Ruud in 1954. Ze worden beiden in Utrecht geboren, maar groeien op in Eerbeek. In 1951 komt er weer een grote inval en er worden enkele vrachtwagens vol beschermde dieren afgevoerd. Johannes wordt hier gestoord van, zijn denkwereld verandert volledig.

In 1952 koopt hij 'de Takkebos' bij Eerbeek, met 3 hectare grond er omheen.

Het was, zoals al de huisjes in de omgeving, een zomerhuis. De heer Tak was de eigenaar en hij had opdracht gegeven aan de heer Bos, architect, om hier een huis te bouwen. Vandaar de naam Takkebos. Tijdens de oorlog hebben de Duitsers er ook nog in gebivakkeerd. De familie Roeleveld woonde er 's zomers. 's winters verbleven ze in Utrecht. Hier hadden ze ook hun postadres. In 1953 schreef De Waarheid: "Utrechtse maniak moordde hele vogelkolonies uit". Nu viel dat nog wel mee. Op jonge leeftijd ging Jo op de motor het land in om overal dieren op te halen. Zijn zoon Ruud vertelde mij dat hij naar poeliers, boswachters, naar mensen in de havens en anderen ging omdat hij bij hen allerlei dieren kreeg, die zijn vader dan thuis behandelde. Ruud weet nog dat hij met zijn vader in een vrachtautootje naar Burgers' Zoo reed. Daar kregen ze van de heer Burgers een leeuw. Die werd op de auto geladen en naar huis gebracht. Zo is het ook gegaan met een ijsbeer. De latere directeur Antoon van de Hooff wilde dat niet meer.

In 1956 gaat oudste zoon Karel definitief bij Eerbeek wonen. Als Ruud een jaar of 4 is, gaat hij ook naar de

Takkebos. Beide jongens gaan in Eerbeek naar school. Ruud naar de "School met den bijbel", nu het Tjark Riks Centrum. In 1963 trouwen Jo en Johanna in Utrecht, dat ging geheel in stilte, want Ruud is er niet bij aanwezig geweest. Moeder Johanna was niet zo graag in Eerbeek, het was haar daar te stil.

Geloof en werkelijkheid

Jo is dan al een vriendelijke, maar zonderlinge man. Hij raakt in 1970 helemaal de weg kwijt en begint zijn "Ark van Noach" project. Alles moet hiervoor wijken, ook zijn gezin en huishouden. Rondom zijn huis heeft hij grond afgegraven, het zand verkoopt hij. Er staat bij de ingang een soort poort waarop staat te lezen "Jezus leeft". Hij start met de bouw van allerlei optrekjes, bouwsels, onderaardse kelders en bergplaatsen. Hij koopt grote hoeveelheden voedsel, kleding, huisraad want "de wereld zal vergaan". Uit de erfenis van zijn moeder en de verkoop van stukjes grond in de omgeving schaft hij voor meer dan 100.000 gulden vele vaten aan. Hierin bewaart hij voedsel en andere spullen voor na de wederopstanding. Zo had hij een stuk grond op de punt van de grens van Brummen en Rozendaal bij de Ringallee. Jo was van plan hier volkstuinjes te gaan aanleggen. Wijgert van den Born, de boswachter, raadde hem aan om het te verkopen en telefoon aan te schaffen. Uiteindelijk werden het toch de vaten.

Het gaat steeds slechter met Jo en als op 9 april 1982 de politie een inval doet, is het helemaal mis. Er worden meer dan 250.000 opgezette exemplaren in beslag genomen. De dieren had hij voor het "Koninkrijk der Hemelen" bewaard.

De wereldpers wordt gehaald en Eerbeek komt in het nieuws. Bijna twintig wachtmeesters en brandweerlieden hebben, met handschoenen en persluchtmaskers, drie dagen nodig om alles naar een paar loodsen van de voormalige papierfabriek HenS te vervoeren. (Foto 6) De spullen zijn in niet al te beste conditie, aangetast door vocht en schimmel. Volgens "de Schrift" krijgt Jo alles weer terug en wel honderdvoudig. De niet beschermde dieren krijgt hij inderdaad ook weer terug, maar de conditie is slecht. Jo is dan alweer aan het opzetten. Er staan alweer enkele uilen. Uiteindelijk wordt hij veroordeeld tot 4 weken voorwaardelijk en 1200 gulden boete. De eerste reden voor de veroordeling was dat Roeleveld een machinepistool, diverse geweren, onderdelen daarvan en bijna 8.000 patronen in bezit had. De tweede reden was de opgezette dieren, de eieren en een grote insectenverzameling. Een milde straf?? Voor Jo zeker niet, hij stort steeds verder in en in 1986 gaat zijn vrouw met Ruud bij hem weg, Karel, de oudste zoon, woont dan al in Ede. Ruud koopt een huis in Laag-Soeren en moeder komt bij hem wonen.

Het einde nadert

Jo vereenzaamt, loopt in lompen en voelt zich diepongelukkig. Op een oude rammelfiets rijdt hij rond en kan vaak de weg niet terugvinden. Hij slaapt regelmatig in een smerig hutje diep in het bos. Zijn zoon Ruud en Wijgert van den Born houden hem zo goed mogelijk in de gaten. Tot Ruud hem vindt, ondervoed en uitgedroogd, op de vloer van de huiskamer. Vervoer naar het ziekenhuis kan hem niet meer redden. Twee dagen later sterft hij op 78-jarige leeftijd een natuurlijke dood.

Hiermee komt een einde aan het leven van een diepreligieus mens. Hij was ervan overtuigd dat Jezus hem zou komen halen via een door hem zelfgebouwde brug en door een gouden poort. Deze knapte hij elk jaar op met

een potje bronzen verf. Hij was ervan overtuigd dat de Heer hem zou belonen voor zijn gedane arbeid. Op het terrein werden nog verschillende kelders gevonden, maar ook een zo goed als vergaan kerkje.

Op 2 september 1988 is bij Veilinghuis De Zon een gedeelte van Roelevelds verzameling geveild. Er zijn dan ongeveer 6000 dieren over van de grote verzameling. De oudste zoon verkoopt de nalatenschap van zijn vader. (Foto 8) Ook de AID (Algemene Inspectie Dienst) is aanwezig en houdt alles goed in de gaten. Zo mogen de bedreigde diersoorten niet verkocht worden. Volgens de heer W. Laanstra van het veilinghuis heeft Roeleveld niet zelf alle dieren geprepareerd. Er waren dieren bij die etiketten hadden met het jaartal 1897. Roeleveld werd echter in 1912 geboren. De dieren die in slechte conditie zijn, worden verbrand. De veiling levert ±2500 gulden op. De bruikbare dieren werden gekocht door scholen, musea en verzamelaars. Het schijnt dat er nog steeds handel is in de opgezette dieren van Johannes. Zo vond ik bij het Rareitenten Kabinet enkele opgezette vogels die voor beste prijzen worden verkocht onder de naam 'Collectie Roeleveld'. Johannes was goed in het opzetten van vogels en ook slangen gingen nog wel, maar met andere dieren had hij veel meer moeite. Vooral de kop schijnt moeilijk goed te krijgen. Dit vertelde Karel mij.

Langs het fietspad, dat voor zijn huis langsloopt, had hij overal vogelkooitjes opgehangen, dat was zo'n mooi gezicht. Zijn vrouw had een kennel en fokte daar pekineesjes (pekingeesjes) die zij regelmatig verkocht. Zij deed dit voornamelijk om zelf ook enige inkomsten te hebben. Moeilijk was het om de diertjes te verkopen, want zij was er eigenlijk te veel aan gehecht. Kwam je langs het huis dan moest je oppassen, want dan kwamen er zomaar een stuk of 25 van die beestjes op je af.

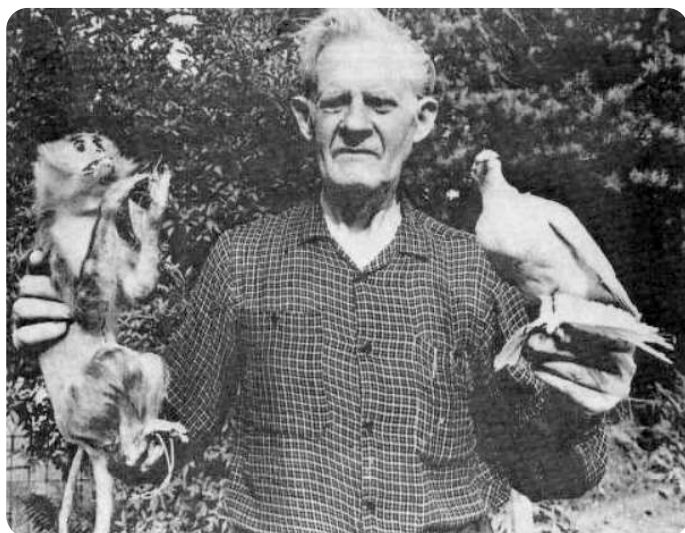
Eigenlijk was Jo een beetje een boef, want hij verhuurde zelf gemaakte zomerhuisjes. Je moest vooraf betalen. Kwam je bij zo'n huisje, dan trof je een paar rietenmatten aan en verder niets. De huurders schrokken zo dat ze weer verdwenen. Hun geld kregen ze niet terug!

Wij maakten als hardlopers wel mee dat je er langs rende, en dat hij dan riep dan en je soms naar hem toe ging. Hij vroeg dan of je een folder wilde en soms zei hij: "Mien jung wat leup ie hard, wil ie soms een kupken thee en wil ie er een kuukske bij?"

Na het overlijden van Johanna in 1997 is zij bij Jo in hetzelfde graf in Eerbeek begraven.

Het is jammer dat Natuurmonumenten in de jaren '90 zo'n opruimdrang had. Het huis werd afgebroken en als het aan hen gelegen had, waren er nog meer huisjes in de omgeving afgebroken. Er had een prachtig aandenken aan Johannes Roeleveld van gemaakt kunnen worden. Een soort museum met zijn dieren, zijn boeken, en ook nog een kelder met herinneringen. Een mooi soort bezoekerscentrum ter nagedachtenis aan een man die volledig ging voor zijn eigen belevingswereld. Gemiste kans.

“24 Augustus 1984

De 74 –jarige dierenpreparateur en evangelist John Roeleveld, (bijgenaamd “De Jezus van Eerbeek”) bij wie twee jaar geleden een kwart miljoen opgezette dieren in beslag zijn genomen, heeft inmiddels weer zo'n tienduizend opgezette dieren verzameld in twee bunkers op zijn landgoed ‘De Takkebos’ bij Eerbeek waar ze wachten om op de Dag des Oordeels door God weer tot leven te worden gewekt.”

Dit heeft Jaap van den Born geschreven in 2009 in een gratis e-book van hetvrijevers.nl t.g.v. de 90e verjaardag van Drs. P: Drs. P daté

Noach 2

Het lachen zal ze allemaal vergaan
Net als de wereld: ik ben voorbereid!
Maar iedereen is binnenkort verloren

Straks hebben ze van al dat spotten spijt
En dan lach ik, want ik ben uitverkoren
Ik heb op Gods profetisch Woord gelet

Dus heb ik zonder mij aan iets te storen
Alweer tienduizend dieren opgezet
Die op de Jongste Dag te wachten staan

Ze ogen wel wat stoffig en verweerd
Maar zij zijn, net als ik, geprepareerd

Bronnen :

De Proostkoerier nr. 2- juni 1996.

NRC handelsblad 05-09-1988.

Utrechts nieuwsblad 3 juli 1982

Gesprekken met Karel, Ruud en zijn vrouw, en met Wijgert van den Born.

Het Vrijevers van Jaap van den Born.

De Berk

AUTEUR: JAN COENRAADTS

Ruwe berk (*Betula pendula*)
Zachte berk (*Betula pubescens*)

Inleiding

Na de witte abeel en de esdoorn volgt nu de derde grote boomsoort in mijn directe woonomgeving: een boom die zo opvalt dat iedereen hem wel moet kennen. Al is juist de boom die de aanleiding vormt tot dit artikel toch iets anders dan een 'gewone' berk. Je ziet berken vaak in plantsoenen, langs straten en in grotere tuinen. Buiten de bebouwde kom zie je ze nog meer, zoals langs wegen, in bossen en op de hei.

Alle berken lijken op elkaar en zijn door de lichte bast eenvoudig te onderscheiden van andere boomsoorten. Wat moeilijker is het om de twee van nature in ons land voorkomende berkensoorten uit elkaar te houden, namelijk de ruwe berk en de zachte berk. In tuinen en parken staan soms nog wel andere berkensoorten, maar die laat ik in dit verhaal buiten beschouwing.

Berkenfamilie

Berken horen tot de berkenfamilie, een bomenfamilie waartoe ook de els (*Alnus*), de haagbeuk (*Carpinus*) en de

Foto: Ruwe berk

hazelaar (*Corylus*) behoren. Binnen deze familie vormen de mannelijke bloeiwijzen grote katjes die altijd hangen. Een berk heeft ook vrouwelijke katjes die kleiner zijn en die - zolang ze nog niet rijp zijn - rechtop staan. Worden ze rijp dan gaan ook die steeds meer hangen. Bomen die én mannelijke én vrouwelijke katjes of bloemen hebben, noemen we éénhuizig en dat is de berk dus. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de abeel (en de rest van de populierenfamilie) die tweehuizig is d.w.z. deze boomsoort heeft mannelijke en vrouwelijke bomen. Ook de esdoorns zijn in principe éénhuizig, maar daar lijkt iets te bewegen in de richting van tweehuizigheid.

Namen

De ruwe berk kreeg de wetenschappelijke naam *Betula pendula* en de zachte berk heet *Betula pubescens*. De website van Floron verklaart de naam etymologisch. Mogelijk komt *betula* via *batula* van het Latijnse werkwoord *battuere* (= slaan, vechten, schermen, maar ook...vrijen; de associatie van de laatste met de eerste drie betekenis- en laten ik graag over aan de lezer). Zo werden (en worden?) de twijgen bijvoorbeeld gebruikt om jezelf of anderen te slaan, onder meer na de sauna. Een andere mogelijke oorsprong van *betula* is het Gotische *bairths* (=glanzend, licht of wit). De eerste verklaring heeft betrekking op een manier van gebruik maken van de berk en dat zou kunnen. De tweede verklaring heeft betrekking op een opvallende eigenschap van deze boomsoort en ook dat klinkt niet onlogisch. Ik vind de laatste verklaring wat meer voor de hand liggen, maar dat is geen bewijs. De betekenis van het tweede deel van de wetenschappelijke namen zijn wel duidelijk: *pendula* (= hangend) en *pubescens* (= zachtharig). Beide namen wijzen op een opvallende eigenschap van de ruwe respectievelijk de zachte berk. Voor de geïnteresseerden: de Engelse en Duitse namen voor de ruwe berk zijn respectievelijk Silver Birch en Hängebirke, voor de zachte berk zijn dat Downy Birch en Moorbirke.

Biotoop

Er zijn veel overeenkomsten tussen de twee berken, zoals bijvoorbeeld de behoefte aan een lichte, zonnige standplaats. Beide berken zijn ook echte, winterharde pionierbomen die aanvankelijk grote gebieden helemaal kunnen overheersen, zij het dat de zachte berk nog wat vorstbestendiger is. Met het hoger worden van andere boomsoorten, begint het percentage berken af te nemen. Zo is het lot van pioniersoorten. Wanneer we kijken naar de biotoop dan komen er echter al verschillen aan het licht tussen ruwe en zachte berk.

Ruwe berken komen voor op zure tot min of meer voedselrijke grond in loof- en naaldbossen, al staan ze soms ook wel op nogal kalkhoudende grond. Die grond is meestal droog, maar mag ook wel vochtiger zijn. Ruwe berken kom je tegen in bossen, bosranden, houtwallen, door storm of kap open gevallen plekken, bij vennen, in droge delen van de duinen en ook op plekken waar de grond stenig is. In ons land kun je dan denken aan de Limburgse mijnsteenbergen, weinig gebruikte spoorwegen en spoorwegemplacements. In Nederland en België is de ruwe berk heel algemeen in vrijwel alle loofbossen op voedsel-

arme bodems. In het rivierengebied en in het noordelijke zeekleigebied zien we de boom niet zo vaak. Ook in de rest van Europa komt de boom veel voor, alleen niet in het uiterste noorden en zuiden. Langs straten en wegen zijn berken ook wel aangeplant.

Foto: Zachte berkenbos

Zachte berken komen vooral voor op nattere en zure gronden die niet te voedselrijk zijn. In moerassen, hoogvenen en duinvalleien, in de vochtiger delen van loofbossen en in moerasbossen groeit de zachte berk. In broekbossen in laagveengebieden kunnen hele berken(broek)-bossen ontstaan. De zachte berk komt zelden voor op kalkhoudende grond, wel in bosranden en zeeduinen, maar dan meestal in venige en/of meer vochtige delen daarvan. Zachte berken zijn algemeen in Nederland, maar net als de ruwe berk ook veel minder in het rivierengebied en het noordelijk zeekleigebied. In de duinen en in het noordoosten van ons land komt de zachte berk meer voor dan de ruwe berk.

In Europa komt de boom overal voor, behalve in Z-Europa. In gebergten groeien berken tot ongeveer 2000 meter hoogte en op IJsland en Groenland is de zachte berk de enige grotere boom die daar van nature voorkomt. Wel worden ze daar minder hoog dan hier, aan de grens van het verspreidingsgebied zijn het soms niet meer dan struikjes. Naar het schijnt groeiden er vroeger ook populieren en lijsterbessen op IJsland. Sinds de komst van de Vikingen nam het percentage bos op IJsland (2½ maal zo groot als Nederland, maar grotendeels onbewoonbaar) af van naar schatting 20 tot nog maar 1 procent van het landoppervlak. Verwoede pogingen tot snelle herbebossing om de toenemende en problematische erosie van de bodem tegen te gaan, zorgden ervoor dat er nu op IJsland enkele tientallen nieuwe, snel groeiende boomsoorten aanwezig zijn die - na aanvankelijk succes - nu merendeels een wat kwijnend bestaan leiden. Vandaar de hernieuwde interesse voor de aanplant van berken (en lijsterbes en populier), ook al groeien die minder snel dan de ingevoerde 'exoten'.

Kenmerken

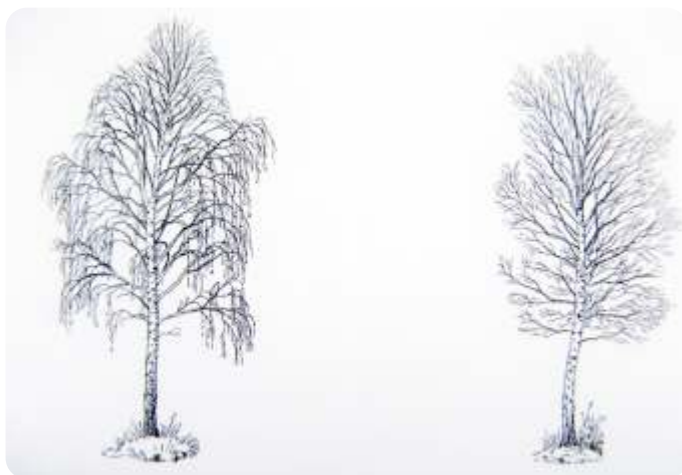
Ruwe berken worden maximaal 30 meter hoog, zachte berken hooguit 20 meter en beide hebben een 'luchtige', sterk lichtdoorlatende kroon, waardoor ondergroei veel kans krijgt. Het meest opvallende kenmerk van een berk is natuurlijk de grotendeels heel lichtgekleurde stam, vaak zelfs wit. De buitenste laag van de schors is zich voortdurend aan het vernieuwen en laat in dunne repen los en ook dat is weer bijzonder aan de berk. Vooral bij de ruwe berk verweert de bast van de oudere stam in grove liggende en staande donkere banden. Bij de zachte berk is dat ook het geval, maar minder grof. Het witte van de zachte berk is ook wat minder echt wit.

Een verschil tussen ruwe en zachte berk is ook zichtbaar en voelbaar aan de takken. De ruwe berk heet niet voor niets zo. De twijgen (jonge, dunne takken) voelen ruw aan omdat er overal harskliertjes (een soort wratjes) op zitten. Ook valt op dat ze snel kaal worden en duidelijk hangen (vandaar dus pendula = hangend). De twijgen van de zachte berk hebben weinig of zelfs geen harskliertjes, staan schuin naar boven en zijn sterk maar zacht behaard (vandaar pubescens = zacht behaard).

Voor het beoordelen van het blad moet je niet naar die aan waterloten kijken, maar naar de bladeren aan gewone takken en twijgen. Aan de waterloten zitten vaak qua formaat en vorm nogal afwijkende bladeren. Dat is overigens bij meer boomsoorten het geval. De reguliere bladeren van de ruwe berk zijn ruitvormig tot eirond en de rand is vrij regelmatig dubbelgezaagd. De voet van het blad is ongeveer recht en de top is behoorlijk spits. Het blad is 3 tot 7 cm lang en van onderen kaal.

De bladeren van de zachte berk hebben min of meer dezelfde vorm, maar eindigen wat minder spits en zijn meestal enkelgezaagd. Aan de onderkant zijn de nerfok-sels behaard, soms ook de rest van de onderkant.

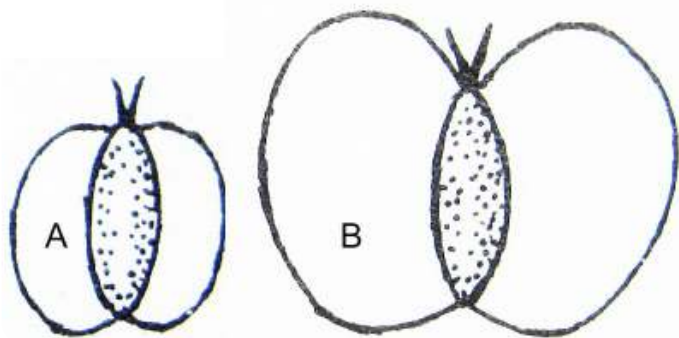
Het wortelstelsel van beide berken is redelijk uitgebreid, maar nogal oppervlakkig. Het houdt de grond dus goed vast, maar de boom staat duidelijk minder stevig dan dieper wortelende boomsoorten.

Afbeelding: Globale vorm van de ruwe (l) en de zachte berk (r)

Gelukkig voor de berken kunnen ze zich snel uitbreiden, zodat het weinig uitmaakt of er hier en daar wat bomen omwaaien.

Zoals hierboven al genoemd vormen alle berken mannelijke én vrouwelijke katjes. De mannelijke katjes worden al in de voorafgaande herfst gemaakt, de vrouwelijke pas na de winter, vrij kort vóór de bloeitijd, die meestal in april-mei valt. In al deze katjes zitten éénslachtige groene bloemen, door schutblaadjes in groepjes van 1-3 verdeeld. Éénslachtige bloemen hebben óf alleen meeldraden óf alleen stijlen. Elk mannelijk bloempje van de berk heeft (althans in onze regio) 2 meeldraden met een paar miljoen stuifmeelkorrels. De vrouwelijke, eveneens groene, bloempjes zitten in rechtopstaande katjes, ook 1-3 per schutblaadje en hebben 2 stijlen en een tweehokkig vruchtbeginsel. De vrouwelijke, vruchtdragende katjes zijn over de hele lengte ongeveer even breed. De vruchten zijn éénzadige dopvruchtjes of nootjes. Om dat nootje zitten vruchtvleugels: bij de ruwe berk zijn die 2-3 maal zo breed als het nootje, bij de zachte berk ongeveer even breed als het nootje. De vruchtvleugels zorgen ervoor dat de zaadjes goed worden meegenomen door de wind en tot ver van de ouderboom kunnen komen. Daardoor kun je jonge berkjes bijna letterlijk overal tegenkomen, ook op rare plaatsen als in een dakgoot, in gaten van vervallen muren, op platte of rieten daken, in scheuren van asfaltwegen en zelfs in raamkozijnen, zoals al geruime tijd zichtbaar aan een niet gebruikt gebouw aan de weg tussen Eerbeek en Loenen. Daar komt bij dat berkenzaadjes hun kiemkracht minstens 5 jaar houden.

Afbeelding Vruchten van de ruwe (A) en de zachte berk (B); nootjes ca. 2mm

Veel auteurs van boeken en op websites melden dat de ruwe en de zachte berk gemakkelijk bastaarderen en het daardoor lastig is om een echte ruwe of zachte berk te vinden. Als enige van de door mij in de loop van de tijd geraadpleegde bronnen merkt de Heukels' Flora op: Hybriden tussen *B. pendula* en *B. pubescens* zijn in de natuur uiterst zeldzaam. Zij zijn wegens hun sterke gelijkheid met *B. pubescens* alleen via genetisch onderzoek aan te tonen. In de praktijk betekent dit volgens mij dat we gewoon naar de combinatie van kenmerken kunnen kijken. Dat zal in de meeste gevallen wel uitsluitend geven.

- de al dan niet hangende twijgen;
- het al dan niet aanwezig zijn van harskliertjes op de twijgen;
- de gemiddelde vorm van het blad;
- daarbij nog het aanzien van de stam en de helderheid van het wit van de stam en de dikke takken.

O ja, nu we toch bezig zijn: de berk aan de overkant van mijn straat is een 'treurberk'. Dat is een variëteit (de *Betula pendula* 'Tristis') van de ruwe berk met in een boog afhangende takken en lange afhangende twijgen. Een soort van treurwilg, maar dan hoger, veel slanker en met een grotendeels witte berkenstam en berkenbladeren.

Foto: De treurberk aan de overkant van de straat

Gebruik en bijzonderheden

De mens maakt al duizenden jaren op velerlei manieren gebruik van de berk. Hieronder wat voorbeelden.

gebruik - Het hout is weinig duurzaam en dus ongeschikt om te gebruiken voor zaken die met de buitenlucht en het weer in aanraking komen. Echter bij gebrek aan beter hout is het natuurlijk toch wel uit nood voor huizenbouw of reparaties aan huizen gebruikt, zij het bij voorkeur binnenshuis. Vóór de grootschalige invoering van kunststoffen gebruikten vliegtuigbouwers het lichte en taaie berkenhout voor propellers en vleugels. Ook werden er ski's, glijribben van sleden, wielvelgen, sporttoestellen en klosjes voor naaigaren van gemaakt. Wat ook goed werkte, is het gebruik van de bast als shingle op daken. De schors van de berk is namelijk behoorlijk waterdicht en dus beter bestand tegen het weer dan het hout. Binnenshuis kon het hout voor veel al dan niet huishoudelijke zaken worden gebruikt. Op dit moment wordt berkenhout veel gebruikt voor finer, voor papierfabricage, als brandhout en hier en daar nog voor de berkenbezems. Die staan bij sommige lezers misschien nog wel in de schuur, want sommige mensen gebruiken ze liever dan een moderne bezem. Tegenwoordig worden voor dakshingles andere houtsoorten gebruikt en uiteraard ook kunststoffen.

berkensap – In het voorjaar heeft een berk door de extra hoge worteldruk een sterk verhoogde sapstroom, zo sterk zelfs dat via een onderin de stam gemaakte ondiepe opening liters suikerhoudend sap kunnen worden opgevangen. Na gisting levert dit sap een alcoholische drank op, maar het kan ook zo worden gedronken. Het sap wordt ook nu nog wel gebruikt bij huidaandoeningen en kaalheid: het berkenhaarwater. Belangrijk is om het gat na gebruik goed af te sluiten, want anders kan de boom ‘-doodbloeden’.

berkenteer – In Rusland werd en wordt berkenolie of berkenteer gebruikt bij het maken van ‘juchtleer’. Dit is een sterke en soepele leersoort, gemaakt van kalfs- of rundhuid, die tijdens het productieproces rijkelijk met berkenolie behandeld wordt. Sinds de 18e eeuw wordt het ook buiten Rusland gemaakt voor bijvoorbeeld schoenen, boekbanden en portefeuilles.

berkenpek – Dit is een door indikken verkregen lijm die neanderthalers al gebruikten, bijvoorbeeld om vuurstenen speerpunten aan houten schachten te bevestigen. Een paar jaar geleden vond iemand een steen met berkenpek op een Noordzeestrand die minstens 50.000 jaar oud blijkt te zijn. In die tijd woonden er hier en in het toen droge Noordzebekken geen moderne mensen (d.w.z. ons soort mens: *Homo sapiens*, ook wel Cromagnon-mens genoemd), maar waren er wel neanderthalers (*Homo neanderthalensis*) die in deze omgeving rondtrokken. Recent archeologisch onderzoek leert overigens dat de verschillen tussen de beide Homo-soorten aanzienlijk kleiner waren dan men aanvankelijk dacht. Anders gezegd: ze zijn de laatste decennia steeds meer op elkaar gaan lijken en DNA-onderzoek wijst uit dat ‘autochtone’ West-Europeanen 2-4 procent neanderthaler-genen met zich meedragen. Dat duidt erop dat er tussen beide Homo’s regelmatig – ook intieme – contacten waren, wellicht bij een berkenvuurtje.

over een vuurtje gesproken – De loshangende schors van een berk is ideaal aanmaakmateriaal. De dunne stukjes schors vatten snel vlam, zelfs wanneer ze vochtig zijn. Men zegt dat boswachters er vroeger hun vuurtjes mee aanmaakten. Van repen berkenschors kunnen ook tasjes en manden worden gevlochten.

schrijven – Vroeger werd wel op berkenbast geschreven in plaats van op duur papier en perkament. De Vlaamse dichter Guido Gezelle vertelt erover in zijn gedicht *Betula alba*. In het noordwesten van middeleeuws Rusland correspondeerde men uitgebreid op stukjes berkenbast. Onderzoekers noemen de gevonden berichten zelfs ‘b--mails’. Naar men zegt schreven monniken van Gandhara (nu Noord-Pakistan) zo’n 2000 jaar geleden de Senior Rollen van het boeddhisme op berkenbastvellen. De manuscripten werden in 1994 in Afghanistan teruggevonden in aardewerken potten en waren in goede staat.

Nog wat berkenweetjes

pollenallergie (hooikoorts) – Tja, we kunnen er niet omheen: berken produceren in de mannelijke katjes vele miljoenen stuifmeelkorrels (pollen), noodzakelijk omdat

er door windbestuiving heel veel stuifmeel verloren gaat. Veel mensen, zo’n 5-10 % van de bevolking, zijn meer of minder gevoelig voor pollen en je kunt rustig stellen dat voor velen van hen de bloeitijd van berken en andere veel pollen producerende planten een heel vervelende tijd is. Zelfs het eten van een vers geplukte appel kan in combinatie met de berkenpollen nog uitslag en jeuk in de mond veroorzaken. Na verhitting van diezelfde appels en een verwerking tot appelmoes of in de appeltaart doen die verschijnselen zich overigens niet meer voor.

heksenbezems – Dit lijken wel vogelnesten in de kroon van berken, maar het zijn woekeringen van takken die worden veroorzaakt door een schimmel. Vroeger wist men niet hoe zoiets in een boom kwam en noemde men het maar een heksenbezem, omdat heksen nu eenmaal verantwoordelijk waren voor zo ongeveer alles wat toen vreemd en onverklaarbaar was. Het kon immers zomaar gebeuren dat een in het bezemvliegen nog wat onervaren heksje of zelfs een dronken heks per ongeluk in een boomtop terecht kwam en daar haar of zijn (2% van de in vroeger eeuwen veroordeelde heksen was immers mannelijk) het vervoermiddel achterliet...

De heksenbezem wordt nog wel eens aangezien voor een maretak, maar die komt op berken niet vaak voor en houdt in de winter het blad, blijft dus altijd groen en bloeit ook. Heksenbezems zijn ‘s winters even kaal als de rest van de berk.

berkenbladrollers – Dit zijn de larven van een kever (*Deporaus betulae*) die zich in een blad rollen en ervan eten. Ze worden ook wel sigarenmakertjes genoemd, omdat ze als tabak in een sigaar zitten. Sommige mezen weten de opgerolde bladeren te openen en de larve eruit te trekken.

vliegenschwam – Deze paddenstoel (*Amanita muscaria*) leeft onder de grond in symbiose met een meestal wat oudere berk, waarvan de haarwortels nauwelijks meer groeien. De zwam ‘woont’ in de haarwortels, geeft voedsel door aan de berk en leeft zelf van de sappen in de wortels. Zwam en berk hebben dus allebei voordeel van de ‘inwoning’.

mieren – Vanwege het zoetige sap zijn bomen als linden en berken populair bij bladluizen. Mieren weten dat en verzorgen de bladluizen als een soort vee. Soms dragen ze de luizen naar een ander blad of zelfs naar een andere boom. Door met de voelspriet op het achterlijf van de bladluizen te trommelen geven die een druppeltje zoetig vocht af, dat de mieren opdrinken. Na een tijdje gaan de volgezogen en dik geworden mieren naar beneden en worden vervangen door andere, nog dunne mieren.

berkenzwam – Op de stam of dikke takken van levende en dode berken leeft de berkenzwam (*Piptoporus betulinus*). Hij heeft de vorm van een schelp, is aan de onderkant grijswit en aan de bovenkant bruinachtig. Is deze paddenstoel eenmaal aanwezig op een berk dan gaat de boom op enige termijn dood, want deze paddenstoel eet de berk op. Vaak breken deze bomen doormidden wanneer het stormt. In bossen laat men de dode of bijna dode bomen

vaak staan, want ze zijn belangrijk voor het dierenleven, bijvoorbeeld voor spechten en insecten.

Ten slotte nog dit...

Ik heb mij onthouden van de verleidelijke stroom aan suggesties in literatuur en op Internet over de wonderbare en geneeskrachtige krachten van de berk. Op Internet en anderszins kunt u zich hieraan zelf wel laven.

Het is niet aannemelijk dat een zo opvallende boom als de berk geen indruk zou hebben gemaakt op ons verre voorgeslacht en hen niet zou hebben verleid om er allerlei betekenissen aan te hechten. Dat is dan ook zeker niet het geval. Hierover is met gemak een heel boek te schrijven, maar dat hebben anderen al wel gedaan.

Op Wikipedia (eenvoudig te vinden door een paar belangrijke trefwoorden in te geven), vindt u onder het trefwoord berk onder alle zakelijke informatie over de berken nog wat aardige volksgebruiken en mythen en sagen rond de berk opgesomd. Of het allemaal klopt, kan ik niet beoordelen, maar dat is bij mythen en sagen ook wat minder belangrijk. Wel kwam ik op verschillende websites hier en daar de Sint Brigida-boom van het Zuidlimburgse dorp Noorbeek tegen, waarvan ik weet dat dat nu juist geen berk is, maar een den.

Ik wil dit verhaal over de berk afsluiten met een herinnering aan de kettingzaagkunstenaar Theo Jans, een mooi mens. Hij overleed in 2008 en was toen tachtig jaar. Regelmatig kwamen wij op weg naar of van het schoolkamp met groep acht bij hem over de vloer van zijn kleine museum aan de Kopermolenweg in Klarenbeek, een huisje met een mooie tuin op het terrein van Krepel. Zoals veel anderen, oud en jong, werden wij immer gastvrij ontvangen door Theo, altijd met koffie, koek en bij het afscheid voor iedereen een appel. Een paar keer had Theo een grote tafel in de tuin staan met rondom misschien wel twintig door hem gezaagde houten poppen in allerlei houdingen die aan een soort feestdis zaten. Ze bestonden uit aan elkaar bevestigde stukken van stammen en takken. Technisch stelde dat voor hem niet veel voor, want er stonden wat dat aangaat wel heel andere werkstukken in en rond zijn museum. Alle poppen waren echter gemaakt van berkenhout en de witte bast van al die witte poppen met de donkere stukjes erin maakte er een heel levendig geheel van. Zie ik een berkenbast dan denk ik regelmatig terug aan Theo's tafel met de 'familie Berk'.

Literatuur

- Bremer, A. van den (2020) *Basisgids Bomen en struiken*
- Duistermaat, L. (2020) *Heukels' Flora van Nederland*
- Heimans, Heinsius en Thijsse (1994, Mennema-editie) *Geïlustreerde flora van Nederland*
- diverse bomengidsen
- diverse websites over bomen en berken

Mijn berm bloeit!

AUTEUR: HERMA SCHERPENZEEL

Dit jaar ging ik voor het eerst, in het kader van dit project, op pad. In de info las ik dat enkele straten in de Gemeente Brummen nog niet geïnventariseerd werden: de Ligtenbeltweg, Leuvenheimse straat en de Spankerenseweg. Laat dat nu net één van mijn favoriete plekken zijn! In mijn tienertijd was ik al plantengek met een 10 voor plantkunde op de MULO in Brummen. We maakten nog een herbarium! En dat heb ik nog, met half opgegeten planten! Toen, in de vijftiger jaren van de vorige eeuw stond het Soerense Broek nog vol orchideeën en bij de vennetjes volop zonnedauw en gagel. Ook 'Bevertjes' (Briza media) werden er gevonden en door een klasgenote die daar woonde, meegebracht naar school. Wat was ik jaloers, nooit Bevertjes daar gevonden. In de negentiger jaren hielden we als IVN Eerbeek wel excursies in dit gebied.

Dus ging ik eind mei op stap voor een eerste inspectie. In het laatste stuk (bij de twee bankjes) waren nog geen orchideeën te zien, wel Echte koekoeksbloemen. De Ligtenbeltweg, vanaf de Brummense straat, staat daar links vol Fluitenkruid, en ook niets anders. Mooi gezicht! Links onder de bomen plekken vol Gewone ereprijs, ook mooi! Verderop in het bos een fraaie groep Salomonszegel en héél véél witte sterretjes van de Grote muur. In de Leuvenheimsestraat komen Smeewortel en Gele lis in bloei en verder veel Brandnetel en Zevenblad wat duidt op een overdosis aan stikstof in de bodem.

Bij de tweede ronde op 17 juni bloeien er volop orchideeën in het Soerense Broek. Het Fluitenkruid is uitgebloeid en bij de Gewone ereprijs is volop Voederwikke en soms Vogelwikke tevoorschijn gekomen, best wel een spannend stukje. Voor een uitgebreidere bloei moet ik nog even wachten tot half juli, dan komen nog Spirea, Valeriaan, Koninginnekruid en Harig wilgeroosje, vooral in de Leuvenheimsestraat. Al deze bloeiers worden omringd door een aantal grassoorten zoals Kropaar en Grote vossenstaart en op de vochtige plekken Riet en Rietgras. Al met al is dit bermonderzoek een leuke en interessante bezigheid, waarbij 'de flora' van Henk Eggelte voortreffelijk van pas komt!

Van bijen en nog veel meer

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Interview met Gerard Nijhof

Gerard woont al bijna zes jaar aan de Bijenkorf (hoe toepasselijk wil je het hebben) in Eerbeek. Daar had ik niet bij stilgestaan toen ik naar hem toe ging voor het interview. Ik had namelijk nog een oud adres van een vakantiehuisje in Beekbergen waar Gerard slechts drie jaar gewoond blijkt te hebben. Iets verlaat bereikte ik dan toch de juiste plek waar ik door Gerard werd ontvangen op het tuinterras, niet vanwege corona maar omdat het zo'n mooie zomeravond in juni was.

Voor eerdere interviews met onze IVN-ers sprak ik altijd op een ochtend af maar dat kon nu niet omdat Gerard een (relatief) jonge man is die overdag nog gewoon moet werken! Momenteel heeft hij een jaarcontract bij de Gemeente Apeldoorn maar binnenkort maakt hij de switch van gemeenteambtenaar naar rijksambtenaar. Hij is namelijk aangenomen als financial controller bij de Belastingdienst.

Jeugd

Gerard en zijn partner Claartje zijn gezegend met een mooi huis met een grote tuin in een rustige straat in een omgeving waar hij is opgegroeid. Zijn ouders hadden immers een klein boerderijtje in Hall waar zijn vader naast boer, een natuurliefhebber was. In zijn jonge jaren was hij bovendien imker. En hoewel Gerard zich daar helemaal niets meer van kan herinneren (hij was 2 jaar, de jongste

in een gezin van acht, toen ze uit Hall vertrokken naar een huis in Loenen) is het toch frappant dat zijn belangrijkste interesse momenteel bij diezelfde kleine beestjes, de bijen ligt. Vanaf het vertrek uit Hall heeft Gerard het grootste deel van zijn leven in Loenen gewoond, eerst bij zijn ouders en later in zijn eigen huis een paar honderd meter bij zijn ouderlijk huis vandaan. Hij kent de omgeving van Loenen als zijn broekzak van de grootste waterval van Nederland tot misschien wel het mooiste deel van de Veluwe, de Loenermark. Het is dan ook geen wonder dat Gerard graag gids is bij excursies van IVN (en in de zeer nabije toekomst van Gelders Landschap) op deze terreinen. Op de Loenermark kan hij nog altijd de plekken aanwijzen waar je maar even hoeft te graven om stenen en asfalt te vinden van vroegere wegen en paden waarvan nu aan de oppervlakte niets meer te zien is.

Gerard is dus een man van de streek maar aangezien ik als Brabander het streekdialect niet machtig ben, voeren we het gesprek toch maar gewoon in ABN. Gerard zelf maakt nog wel eens officieel gebruik van het dialect als hij af en toe op zaterdagochtend optreedt in het radioprogramma "Moj's luisteren". Dit programma wordt uitgezonden door 'Radio Voorst Veluwezoom' en in het dialect gepresenteerd door Martin Kobussen. Gerard mag daar dan een verhaaltje over de natuur houden. Meestal wordt gepraat over allerlei zaken die op dat moment in de natuur te zien zijn en vaak wordt ook het programma van IVN Eerbeek doorgenomen.

Werk en hobby

Als duidelijke voorbeelden van zijn betrokkenheid bij Loenen, de plaats waar hij getogen is, moeten zeker ook de Natuurtuin Harmanahof en het Loenense klompenpad genoemd worden. Van beide projecten is hij immers mede-initiatiefnemer. Bij de natuurtuin, die inmiddels al zo'n 20 jaar bestaat, is hij nog altijd als coördinator actief. Een van de vele taken die hij heeft als IVN-er van de afdeling Eerbeek. Gerard heeft een sterke voorkeur voor projecten, iets met een duidelijk begin en eind waarbij de werkzaamheden te overzien zijn. Samen met een team naar een mooi eindresultaat werken. Daaruit haalt hij zijn energie en hij hoeft daarbij niet eens persé op de voorgrond te treden. Gerard vindt het juist plezierig om rustig, alleen, achter zijn beeldscherm, dingen uit te zoeken en te maken en gegevens te verwerken. De functies die hij in zijn 38-jarig dienstverband bij Centraal Beheer heeft gehad kenden inderdaad ook een dergelijke aard van werkzaamheden. Zijn voorkeur voor projectmatig werken heeft hem er echter van weerhouden in te gaan op de vraag van het IVN bestuur om penningmeester te worden. Gerard ambieert geen langdurige bestuursfunctie. Dat hij ooit 6 jaar penningmeester van een schoolbestuur was, had als achtergrond dat hij dat als zijn maatschappelijke plicht zag. Op de vraag of het iets voor hem zou zijn om, zoals hij in het verleden al wel eens gedaan heeft, een

project ledenwerving op te starten, geeft Gerard aan dat naar zijn mening daarvoor een gidsencursus het meest geschikt zou zijn. Maar bij de organisatie daarvan komt heel veel kijken....

Hoewel opgegroeid in een zeer mooie omgeving qua natuur, is Gerard toch niet echt een natuurfreak van het eerste uur. Al speelde hij als kind natuurlijk wel in de bossen, klom hij in bomen om tamme kastanjes te plukken, bouwde hij hutten met vriendjes en groef hij slootjes. Na de lagere school in Loenen volgde hij de mavo en daarna de havo omdat hij niet goed wist wat hij daarna zou gaan doen. Hij had een breed vakkenpakket maar zonder economie en dat was nodig voor de heao waarop hij uiteindelijk zijn keuze had laten vallen. Hij vroeg vroegde militaire dienstplicht aan om aldaar de opleiding Praktijkdiploma Boekhouden (PDB) te doen. Maar met alle geneugten van de militaire dienst lukte dat niet echt (zoals al velen voor en na hem hadden en hebben ervaren). Dus toen hij als marechaussee afzwaaide, moest hij alsnog die opleiding gaan volgen. Hij kon gaan werken bij het GAK en bij Centraal Beheer in Apeldoorn en koos toen voor de laatste. Hij behaalde achtereenvolgens de diploma's PDB en MBA (Moderne Bedrijfsadministratie) en vier certificaten van de zware opleiding SPD (Staatspraktijkdiploma).

Het werk en zijn gezin met drie kinderen (twee zoons en een dochter) vroegen toen zoveel tijd dat hij niet toe kwam aan iets doen met de natuur. Dat veranderde toen de kinderen wat ouder waren. Gerard wilde op dat moment iets voor zichzelf gaan doen en koos voor het volgen van de opleiding tot natuurgids. Precies 20 jaar geleden werd deze opleiding georganiseerd door de IVN-afdeling Eerbeek. Als afstudeeropdracht realiseerde hij samen met enkele medecursisten een herinrichtingsplan voor een

'paardenweitje', uit de nalatenschap van een oude mevrouw, in Loenen, het begin van de huidige Natuurtuin Harmanahof. Dit deed de werkgroep onder de toen al bezielende invloed van 'Mister IVN' Gerard Bosch. De natuurtuin is een heel groot succes gebleken. Iets waar Gerard heel trots op mag zijn en gelukkig ook is.

De natuur trekt

Sinds 2002 is Gerard derhalve IVN-lid en natuurgids. Hij heeft (inmiddels) interesse voor verschillende zaken op het gebied van flora en fauna maar zijn grootste interesse gaat uit naar de kleine beestjes, de insecten en momenteel wordt hij door de andere gidsen gezien als dé deskundige op dit terrein. Die speciale interesse ontstond eigenlijk toen hij bij zijn 25-jarig dienstverband een mooie camera kreeg en daarbij een macrolens kocht. Er ging een wonder wereld van fascinerende schoonheid voor hem open. Alle insecten boeien hem en ook andere kleine beestjes. Dit zeer tot verdriet van Claartje die dat maar priegelwerk vindt en de vaart uit natuurwandelingen haalt omdat er telkens gestopt moet worden voor bestudering van dat kleine grut. Gerard's drie kleinkinderen zijn nu nog wat klein maar hij ziet uit naar het moment dat hij zijn liefde voor de insecten en vooral de rond 360 soorten solitaire bijen op hen kan gaan overbrengen. Ja, die bijen.... De honingbij is interessant maar vooral al die andere bijen!

Gerard heeft, ook weer samen met een werkgroepje, met veel plezier vorig jaar een bijenproject op scholen gedaan. En natuurlijk ligt hem ook de organisatie van het slootjesdagproject, waarmee hij bij IVN begonnen is, na aan het hart. Dit jaar is er een vergelijkbaar project geweest in samenwerking met de Bekenstichting bij Huis te Eerbeek en de Korenmolen voor twee basisscholen uit Eerbeek en Hall. Met de steun van de Gemeente zal dit voor komende jaren waarschijnlijk verder uitgerold worden. Door initia-

tiefnemer Bert van der Saag wordt Gerard ook hierbij als de meest deskundige IVN-er gezien.

Het project 'Mijn berm bloeit' is ook zo'n initiatief waar Gerard als organisator zeer nauw bij betrokken is. Hij is de coördinator van dit project maar inventariseert ook zelf diverse bermen en legt contacten met de Gemeente voor het opvolgen van de resultaten die bij die inventarisatie naar voren komen. Gerard is erin geslaagd voor dit project zelfs enkele nieuwe deelnemers te vinden.

Het project van het Loenense Klompenpad is weliswaar afgerond maar zal zijn aandacht blijven vragen onder meer vanwege het feit dat dit pad door de Natuurtuin loopt.

Een van de favoriete plekken van Gerard is – hoe kan het ook anders – gelegen op de Loenermark. Een prachtig uitzicht heb je in de buurt van het huis van de Von Trapps aan de Dalenk en nog zo'n plek is er op de Zilvense heide... De Loenermark heeft zoveel te bieden! En dan niet te vergeten activiteiten die met de Loenermark te maken hebben zoals het Schaapscheerdersfeest op de eerste zaterdag van juni. Tien jaar lang is Gerard als voorzitter van de schaapscheerderscommissie hierbij (tot 2013) betrokken geweest. Hopelijk zal deze dag in 2022, na corona, ook weer door kunnen gaan.

Als er na de coronabeperkingen weer excursies met groepen plaatsvinden, kan Gerard weer aan de bak als gids van IVN. Maar ook als nieuwe collega van Herman (Heskamp) en Chris (Holtslag) als vrijwillig educatief boswachter van Gelders Landschap en Kasteelen. Sinds april 2020 is hij (overgehaald door Herman?) daar een nieuwe carrière begonnen maar helaas is hij door corona nog niet echt actief geweest.

Het mooiste

Al wandelend en fietsend, of het nu is in functie als gids of gewoon privé, alleen of samen met Claartje, geniet Gerard van zijn omgeving, zo rijk aan diverse verrassende natuur. Zo heeft hij ook een favoriete plek op het bankje op de bult bij de kraters op de Empese en Tondense Heide. Wie er al eens is geweest, weet wat hij bedoelt. Gerard kan zich echter ergeren aan het feit dat het pad dat naar dit bankje leidt dit jaar voor het eerst in het broedseizoen afgesloten is voor alle bezoekers! Hoewel Gerard ook wel begrijpt dat je niet iedereen zomaar overal zijn gang kunt laten gaan, is het toch heel jammer dat natuurbeheerders zulke mooie gebieden afsluiten.

Nou is Gerard natuurlijk een keurige bezoeker die de natuur met respect behandelt, vogels en wild niet zal verstoren en niet buiten de paden zal treden. Sterker nog: mensen die zich niet aan de regels houden, honden los laten lopen en vernielingen aanrichten, zijn een bron van ergernis voor hem.

Gerard heeft geen voorkeur voor een bepaald seizoen want elk seizoen heeft wel iets aantrekkelijks. Zoals het najaar en het begin van de winter als de ganzentrek begint, dat prachtige gakkende geluid van die overvliegende beesten... "Dan denk ik aan het verhaal van Nils Holgersson, zoals hij daar op die gans zit". De lente is mooi, als alles weer uitloopt met dat jonge, frisse groen. Met de zomer heeft Gerard niet zoveel omdat het dan vaak wat al te warm en broeierig is. De winter is aantrekkelijk vanwege zijn extremen van zacht weer tot vriezen dat het kraakt of een flink pak sneeuw.

Als hij over een aantal jaren met pensioen zal gaan zal er hopelijk nog meer tijd zijn om zich over te geven aan al dat moois in Nederland en daarbuiten, op vakantie met de camper. Ongetwijfeld zullen er weer projecten langskomen waarvoor hij zich wil en kan inzetten en misschien... wordt hij toch nog wel imker.

Naam: Gerard Nijhof

Woonplaats: Eerbeek, Bijenkorf

Geboorteplaats: Apeldoorn (ziekenhuis)

Geboortedatum 16-08-1960

Basisschool: Loenen GLD

Voortgezet onderwijs: Mavo, Havo te Apeldoorn. Praktijkdiploma Boekhouden (PDB), Moderne Bedrijfsadministratie (MBA), Staatspraktijkdiploma (SPD 4 certificaten)

IVN lid: Sinds 2001 met de taken: natuurgids, coördinator Natuurtuin Harmanahof, projectleider 'Mijn berm bloeit', medeorganisator 'Slootjesdag'

Hobby's: Hardlopen, wandelen, natuur, lezen

De wet WBTR

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

De Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) is door de Eerste Kamer aangenomen en treedt per 1 juli 2021 in werking. Met de WBTR wordt de regeling voor bestuur en toezicht bij (onder meer) de vereniging en de stichting aangevuld, verduidelijkt en zo veel mogelijk in lijn gebracht met de regelingen die gelden voor de BV en de NV.

De wet regelt een aantal zaken die vooral van belang zijn voor verenigingen en stichtingen die ingewikkelder in elkaar zitten dan een afdeling van het IVN, maar ook wij krijgen er mee te maken.

De belangrijkste punten:

Bestuurders en toezichthouders van verenigingen moeten zich bij het vervullen van hun taak richten op het belang van de rechtspersoon. Dit was voorheen niet wettelijk vastgelegd voor verenigingen.

Tegenstrijdig belang: bestuurders mogen niet deelnemen aan de besluitvorming over een onderwerp als zij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang hebben dat in strijd is met het belang van de vereniging. Dit voorkomt dat zij hun persoonlijk belang boven het belang van de vereniging stellen.

Gaat een vereniging straks failliet? Dan kunnen bestuurders die hun taak onbehoorlijk hebben vervuld daarvoor hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld. Bestuurders die kunnen aantonen dat ze niet nalatig zijn geweest en het faillissement niet aan hen te wijten is, kunnen vrijgesteld worden van aansprakelijkheid. Voor onbezoldigde bestuurders is er een extra drempel zodat ze minder snel hoofdelijk aansprakelijk zijn. Onbezoldigd bestuurders zijn uitgezonderd van de regel dat niet voldoen aan de boekhoudplicht of het niet publiceren van de jaarrekening wordt aangemerkt als onbehoorlijk bestuur bij faillissement.

Een regeling voor ontstentenis en belet moet in de statuten van verenigingen worden opgenomen. In de regeling staan voorschriften over de wijze waarop in de uitoefening van de taken en bevoegdheden voorlopig wordt voorzien in geval van ontstentenis of belet van alle bestuurders. Bijvoorbeeld bij schorsing van het bestuur of wanneer alle bestuurders tegelijk aftreden.

Bovenstaande punten moeten worden geborgd door middel van statuten of huishoudelijke reglementen.

Moeten onze statuten worden aangepast?

Onze statuten voorzien niet in het punt: een regeling voor ontstentenis en belet van het hele bestuur. Het doorvoeren van die wijzigingen moet gebeuren bij de eerstvolgende statutenwijziging. Dat hoeft niet op stel en sprong, maar moet bij de volgende statutenwijziging worden toegevoegd.

Verder moeten we vastleggen dat het bestuur zich bij het vervullen van zijn taak moet richten op het belang van de vereniging. Er zijn nog andere punten van belang die we via een ALV (Algemene Ledenvergadering) kunnen vastleggen in ons huishoudelijk reglement.

Binnen IVN Eerbeek zijn Herman Heskamp en Lambert Kouwenberg belast met de invoering van de WBTR. Voor eventuele vragen over de WBTR kunt u terecht bij het secretariaat van de afdeling.

Biologisch baggeren

In de poel van de Harmanahof

AUTEUR: SANDRA CHRISTIAANS

In de natuurtuin Harmanahof in Loenen is een mooie poel aanwezig met daarin en eromheen heel veel flora en fauna.

Degenen die de tuin onderhouden was het al wel opgevelen, het water wordt troebel. Dat komt omdat veel rottend materiaal (oud blad) zich ophoopt in de poel en mede omdat het een stilstaande waterpartij is, ontstaan er dan problemen. Er vormt zich een sliblaag op de bodem, troebel water en daarin groeien planten minder goed en andere soorten gaan domineren zoals algen.

Een oplossing hiervoor is het op traditionele manier baggeren, machinaal. De poel wordt dan heel rigoureus opgeschoond. Groot nadeel hiervan is echter dat je met groot materieel naar de poel toe moet, waardoor je veel rondom beschadigt. Ook worden er veel dieren en planten uit de poel gehaald, wat grote gevolgen heeft voor het leven in de poel.

De werkgroep Harmanahof heeft regelmatig contact met Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Maria Bruggink vertelt dat SLG een alternatief heeft aangedragen voor het traditioneel baggeren: biologisch baggeren. Voordelen hiervan zijn: er komt geen groot materieel aan te pas en de kosten zijn minder hoog.

Het bedrijf Durable Water Solutions (in het kort: DWS) heeft zich gespecialiseerd in dit biologisch baggeren.

Eerst even een uitleg over DWS.

Het bedrijf is gespecialiseerd in ecologisch waterbeheer, biologisch baggeren en het op een duurzame en verantwoorde manier verwijderen van eendenkroos.

Er wordt gebruik gemaakt van een innovatieve afzuigmethode voor het schonen van watersystemen. Het systeem is zo ontwikkeld dat het eenvoudig te bedienen is, zeer doeltreffend te werk gaat en geen schade aanbrengt aan het waterleven.

Het materiaal dat wordt 'geoogst' wordt duurzaam verwerkt. Zo worden organische reststromen bijvoorbeeld omgezet naar een rijke bodemverbeteraar.

Vakkundige medewerkers maken gebruik van gespecialiseerd gereedschap, aangepast aan elke situatie. Als innovatief bedrijf waarbij duurzaamheid en een no-nonsense mentaliteit voorop staat, werken zij graag aan vernieuwende initiatieven en zetten zij zich dagelijks in voor gezonde watersystemen.

Bij de werkzaamheden van DWS wordt te allen tijde rekening gehouden met de aanwezige flora en fauna. De DWS-methode is niet schadelijk voor flora en fauna en werkt in veel gevallen niet verstrend. Bij de werkzaamheden volgt DWS de gedragscode Wet Natuurbescherming Waterschappen om schade aan (beschermde) natuur te voorkomen.

Naar aanleiding van het voorstel van SLG heeft Maria Bruggink contact gezocht met DWS. Zij hebben een bezoek gebracht aan de poel van de Harmanahof waarbij zij een veldscan hebben gemaakt. De data hiervan zijn geanalyseerd en aan de hand van deze data is er een advies en schoningsvoorstel gemaakt voor de poel. De uitvoering hiervan is inmiddels in gang gezet. Daarna is de uitvoering van het schoningsvoorstel gedaan middels de DWS methode.

Bij de DWS methode worden Effectieve Micro-organismen (EM) ingebracht die afbraak van voedingsstoffen optimaliseert waardoor het water weer gezond wordt. De sliblaag wordt afgebroken totdat deze is verdwenen.

Wat is/ zijn EM, Effectieve Micro-organismen?

EM is een mengsel dat bestaat uit diverse met zuurstof levende (aerobe) en zonder zuurstof levende (anaerobe) micro-organismen. Het mengsel dat in de poel wordt gebracht, bevat een samenstelling van 80 stammen organismen bestaande uit foto-synthetiserende bacteriën, melkzuurbacteriën, gisten, actinomyceten (aerobe bacte-

riën) en schimmels in een suikermelasse. De organismen zetten samen schadelijke stoffen om in nuttige stoffen. Dit stimuleert plantengroei en remt algengroei. Door toevoeging van gefermenteerde EM kleiballen op de waterbodem zal de sliblaag afgebroken worden. De 'levende' kleiballen zakken in het slib en breken daar het organische materiaal af. Wanneer er periodieke toevoegingen van een EM mengsel rondom een waterpartij plaatsvindt zal de omzetting van stoffen gestimuleerd blijven.

De resultaten van het bio-baggeren zijn uiteraard niet meteen zichtbaar omdat het een langzaam proces is, maar een bezoekje brengen aan de Harmanahof is altijd de moeite waard!

Voor de poel van de Harmanahof is het dan ook nodig om ongeveer drie jaar lang het watersysteem te ondersteunen met kleiballen waarin EM zitten. Deze vorm van baggeren vraagt wel om een actief beheer van de poel om een goede waterkwaliteit te behouden. Dit houdt onder andere in dat in de zomer en in de herfst het drijvend fonteinkruid voor een groot deel wordt gemaaid/geknipt en uit de vijver wordt gehaald. Het fonteinkruid heeft na het maaien weer voeding nodig om te groeien. Dit wordt dan uit het slib gehaald, hierdoor vermindert de sliblaag waardoor de poel minder rijk wordt. Dit voorkomt dan weer algvorming. Ook zal in de herfst het blad verwijderd moeten worden dat aan de kant ligt. Het blad en fonteinkruid kunnen op een hoop gebracht worden, dit kan dan later dienen als meststof.

Als laatste nog een toelichting over het kostenplaatje.

Ook biobaggeren brengt uiteraard kosten met zich mee, gelukkig niet zo veel als het machinaal baggeren, maar toch. Maria heeft een subsidie verzoek ingediend bij het Dinamo fonds. Dinamo staat voor: Dierenwelzijn, Natuurbehoud en Monumentenzorg. Dit fonds zet zich al meer dan 25 jaar actief in voor het welzijn van dieren, het beschermen van de natuur en het onderhouden van monumenten. Haar verzoek is gehonoreerd mede omdat het hier gaat om een nieuwe techniek waardoor zo min mogelijk natuur verstoord wordt.

Zwaluwen

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Bouwen met modder en zand!

Ze zijn er alweer een tijdje maar zoals het spreekwoord zegt: Eén zwaluw maakt nog geen zomer. Op die zomer hebben we inderdaad lang moeten wachten en zeker in de koude aprilmaand was er van een voorbode van zomer nog allerminst sprake. Toch kwamen ze toen Nederland binnen vanuit het warme zuiden van Afrika. De oeverzwaluw als eerste, daarna de huiszwaluw en natuurlijk de voor eenieder meest bekende boerenzwaluw.

Na de grote trektocht zoeken alle zwaluwen hier weer de meest geschikte plekken op om te nestelen en jongen groot te brengen. Vaak keren de oudere zwaluwen terug naar de plek en zelfs het nest dat ze het vorige jaar bewoond hebben. Zo niet de oeverzwaluwen. Hun nesten zijn doorgaans van tijdelijke aard omdat ze zijn uitgegraven in aarden wallen, op afgravingen en zanddepots. Vaak zijn ook steile rivieroeveren, waarin ze dikwijls huizen, afgekald waarmee hun nesten verloren zijn gegaan.

Vanwege die honkvastheid van zwaluwen is met name bij zeelui de tatoeage van een zwaluw op de borst bekend als teken van vrijheid en reizen, je vleugels uitslaan maar ook als symbool voor een veilige thuiskomst, van loyaliteit en trouw aan geliefde en gezin. De zwaluw onderneemt immers als trekvogel grote reizen maar keert altijd terug.

Zwaluwen, van welke soort dan ook, zijn echte zomervogels. Ze arriveren hier in de lente en als ze in september, begin oktober, weer vertrekken weet je dat de zomer voorbij is. Je kunt dan grote groepen zwaluwen, klaar voor vertrek, op elektriciteitsdraden en weideafrasteringen zien zitten. In lange rijen zitten ze naast elkaar en soms op verschillende draden boven elkaar als waren het de noten op een notenbalk. Ook nestelen doen ze, in elk geval de huiszwaluw en de oeverzwaluw, in kolonies van meerdere, soms tientallen, nesten bij elkaar. De boerenzwaluw lijkt iets meer op privacy gesteld, hoewel er vaak ook meerdere nesten in een stal of schuur te vinden zijn. Hiermee is meteen een belangrijk verschil tussen de boerenzwaluw en de huiszwaluw aan de orde gesteld. De boerenzwaluw bouwt zijn nest van modder meestal binnen in stallen en schuren, die een open deur of raam hebben, terwijl de huiszwaluw altijd aan de buitenkant van huizen onder een overkapping, dakrand of goot zijn met-selwerk verricht.

Boerenzwaluw (*Hirundo Rustica*)

Van alle zwaluwsoorten is de boerenzwaluw waarschijnlijk de meest bekende. Hij dankt zijn naam aan de omgeving waar hij doorgaans te vinden is: op en om boerderijen mits er water in de buurt is. Want naast voldoende voedsel bestaande uit vliegende insecten, vooral muggen, heeft de vogel een grote behoefte aan modder, het belangrijkste materiaal voor zijn woningbouw. Van speeksel en modder bouwt hij kloddertje voor kloddertje zijn nest op tegen een ruwe muur, op een balk of ergens in een hoekje onder het dak. Uiteindelijk hebben ze een half of kwart rond kommetje gebouwd (met een open bovenkant dus). Voor de stevigheid wordt de 'specie' met grasjes,

strootjes en zelfs paardenhaar doorweven. Het vrouwtje bekleedt de binnenkant met veertjes. In dit nest worden 4-6 glanzend witte eieren met een rozebruine spikkeling gelegd die na een broedtijd van 15 – 16 dagen uitkomen. Daarna duurt het zo'n drie weken totdat de jongen uitvliegen. De boerenzwaluw heeft twee á drie broedsels per jaar.

De vorm van de staart van alle zwaluwen kent een duidelijke overeenkomst en niet geheel verrassend staat die vorm (met de twee punten en de v-vormige inkeping) ook bekend als 'zwaluwstaart' zoals in elk geval elke timmerman weet. Toch is de boerenzwaluw onder andere heel goed herkenbaar en van de andere zwaluwen te onderscheiden aan zijn staart die verreweg de langste van allemaal is met twee lange, dunne punten. De boerenzwaluw is blauwzwart van boven en heeft een roomwitte buik. Kenmerkend zijn verder zijn roodbruine keel en voorhoofd.

In de drie weken dat de jongen in het nest zitten vangen beide ouders tienduizenden insecten voor hun kids. Dat doen ze vliegend. Bij hun jacht op vliegende en rondzwevende insecten schieten boerenzwaluwen met pijlsnelle wendingen als rasechte acrobaten door de lucht. Hun brede bek fungeert daarbij als vangnet. Bij slecht weer jagen ze laag boven de grond maar bij mooi zomerweer zie je ze hoog in de lucht zweven, altijd daar waar de meeste insecten zijn. Drinken doen ze door vlak boven het wateroppervlak te vliegen en af en toe hun snavel in het water te steken.

De boerenzwaluw is een echte boerenlandvogel die je overal in Nederland kunt tegenkomen maar nauwelijks op de droge zandgronden van de Hoge Veluwe omdat daar geen gunstige omstandigheden zijn voor nestmateriaal. Je vindt ze dan slechts aan de randen en bij nederzettingen/boerderijen waar modder is. Voorwaarde voor vestiging is bebouwing in combinatie met de aanwezigheid van dieren of water, essentieel voor de voedselvoorziening van deze insecteneter. Toegankelijke, beschutte veestallen maar ook een veldschuurtje voor schapen of een brug kan een broedpaar herbergen.

Huiszwaluw (*Delichon Urbica*)

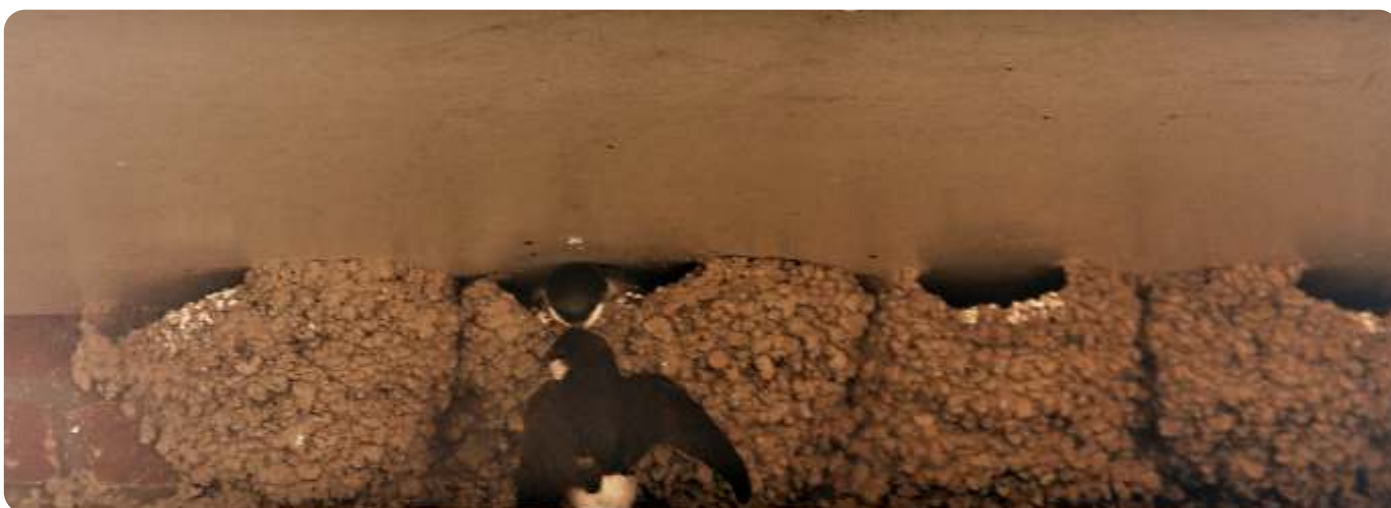
Ook de huiszwaluw heeft modder nodig om zijn nest te bouwen. Dat nest is ook komvormig maar van boven nauwelijks dicht met slechts een kleine opening waar de vogel zich doorheen moet wurmen om in het nest te komen. Oorspronkelijk bouwt de huiszwaluw zijn nest tegen rotswanden maar huizen van baksteen en beton voldoen ook prima zeker als de gevels licht van kleur zijn. Doorgaans zitten de nesten aan de Oost- of Noordoostzijde van het huis. Het mannetje komt onophoudelijk met kleine balletjes modder aanvliegen waarmee het vrouwtje laagje voor laagje het nest metselt. Ook nu wordt de binnenkant weer afgewerkt met grasjes, pluïsjes en veertjes.

Als echte kolonievogel huizen de huiszwaluwen heel dicht bij elkaar. Een straatje van enkele (rijtjes)huizen, met de juiste ligging (aan het water, gevels op het noordoosten, overstekende dakranden en goten) kan plaats geven aan tientallen nesten en wel meer dan tien op één gevel. Als er na 12 tot 13 dagen jongen uit de 4 tot 5 eieren komen, vliegen de ouders af en aan om hen van insecten te voorzien. De huiszwaluw jaagt boven het water maar ook op wat grotere hoogte dan de boerenzwaluw en vliegt minder sierlijk, wat fladderend eigenlijk.

De jongen vliegen net als bij de boerenzwaluw na 3 weken uit. Daarvoor zitten de grote jongen al met opengesperde bekjes in de opening van het nest te wachten op eten. En komt er een vijand te dicht bij het nest dan wordt deze verjaagd met een flinke straal zwaluwpoep!

Die poep trouwens is voor veel mensen, zelfs sommige vogelliefhebbers, een probleem. De huizen die rijk bezaaid zijn met nesten krijgen te maken met witte uitslag op de stenen en tegen ramen, kozijnen en op uitgerolde zonneschermen. Mensen zijn dan geneigd die nesten maar weg te halen om van de overlast af te zijn. Maar als je begaan bent met de alsmaar kleiner wordende populatie huiszwaluwen kun je natuurlijk ook een plank onder de nesten bevestigen waar alle poep op valt.

De huiszwaluw is goed te onderscheiden van de boerenzwaluw. Hij is ook zwart van boven maar heeft een volle-

dig witte onderkant en een witte keel. Opvallend is ook de witte stuit die je vooral in de vlucht goed kunt zien. Hij heeft een korte stompe snavel en korte, wit bevederde poten. Ook zijn staart is kort. Naast de streeknaam 'vensterzwaluw' kent, vanwege zijn uiterlijk, de huiszwaluw ook allerlei voor de hand liggende streeknamen als: melkstaartje, witgatje, witpenske.

Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)

De oeverzwaluw is de kleinste van de zwaluwen die in Nederland voorkomen (12 cm). Hij is chocoladebruin van boven, wit van onder met over de borst een bruine band. De bekende zwaluwstaart is licht gevorkt.

Net als de andere zwaluwen is ook de oeverzwaluw een echte zomervogel die in Afrika overwintert. Hoewel deze vogel zijn nest niet van modder maakt is hij wel altijd te vinden in de buurt van water en zand. Naast zijn grote behoefte aan insecten in de buurt is de oeverzwaluw voor broedsucces ook afhankelijk van kale, zanderige of leemachtige steile wanden waarin ze met hun korte pootjes en hun snavel nestholtes kunnen uitgraven. Oevers van rivieren en plassen, mits ze steil zijn, zijn daarmee voor de oeverzwaluw, de naam zegt het al, favoriet als verblijfplaats. Omdat veel van die oevers door menselijk ingrijpen verloren zijn gegaan, zoeken ze hun heil bij eveneens door mensen ontstane steile zand- en leemwanden op bijvoorbeeld bouwterreinen of zandopslag-depots. Dit zijn dan wel gevaarlijke plaatsen voor de vogels want bouwbedrijven leggen niet gemakkelijk een bouw stil vanwege hun aanwezigheid.

De in kolonie levende oeverzwaluw graaft tunnels van soms wel een meter lang met aan het eind een broedkamer. Daarin worden 4 of 5 witte eitjes gelegd die door beide ouders worden uitgebroed. Als na twee weken de eitjes uitkomen worden de jongen gevoed met insecten die boven de rivieren, meren en poelen vliegen en door de oeverzwaluwen in hun jachtvlucht gevangen worden. Aan-

vankelijk brengen de ouders het voedsel tot achter in de broedkamer maar naarmate de jongen groter worden komen zij de ouders al door de gang tegemoet of zitten ze aan het begin van de pijp om hun eten te bedelen.

Vanwege de eisen die ze stellen aan hun broedomgeving zul je oeverzwaluwen op de Veluwe niet veel tegenkomen maar wel langs een rivier als de IJssel.

Als de vogels vanuit Afrika hier aankomen, zwermen ze vaak in grote groepen enkele dagen boven een kolonieplaats voordat deze bezet wordt. En voordat ze na de zomer weer op trek gaan naar hun winterverblijf in het zuiden verzamelen ze in grote rietvelden die ze dan voor een of meerdere nachten als slaappleats gebruiken.

Toekomst en bescherming

Alle hier genoemde zwaluwsoorten staan met de aanduiding 'gevoelig' op de Rode Lijst. De laatste jaren is de achteruitgang wel wat gestabiliseerd maar hun situatie blijft kwetsbaar.

De terugloop bij de boerenzwaluw wordt vooral veroorzaakt door de veranderingen op het platteland. Kleinschalige boerenbedrijven maakten plaats voor grote, intensieve veehouderijen. Varkens- en kippenhouderijen werden gesloten bedrijven waar geen plaats meer is voor vogels van buitenaf. Melkveestallen zijn voorzien van gazen wanden, waardoor beschutting tegen temperatuurwisselingen afneemt, terwijl open deuren en daken gemakkelijk toegang verschaffen aan predatoren. Een verandering ten goede is dat het houden van paarden sterk is toegenomen. De stallen bieden een prima alternatief voor nestplaatsen op boerenerven. De buiten opgeslagen paardenmest zorgt bovendien voor veel insecten.

Foto: Boerenzwaluw

Bij de huiszwaluwen was er decennialang een afname van broedparen maar sinds de eeuwwisseling is er sprake van een licht herstel. De afname was en is een gevolg van de verminderde nestgelegenheid door een andere bouwwijze van huizen: minder overstekken en goten, gladde afdekplaten in plaats van ruwe bouwstenen en schilderwerk van daklijsten in donkere in plaats van lichte kleuren. Nestmateriaal is minder aanwezig door bijvoorbeeld erfverharding, waterpeilverlaging in sloten en het volbou-

wen van steden. Van omvangrijke broedpopulaties in steden is weinig meer over. Daar staat als gunstige ontwikkeling tegenover de huidige trend in nieuwbouwprojecten van 'wonen aan het water'. Hierdoor kan in elk geval in de beginfase de aanwezigheid van de huiszwaluw verrassend algemeen zijn.

Ook bij de oeverzwaluw speelt het wisselende aanbod van geschikte nestlocaties een rol in de ontwikkeling van het bestand. Dan moet je denken aan natuurlijke omstandigheden zoals de mate van erosie bij niet- vastgelegde rivieroeveren of menselijke activiteiten als het starten of beëindigen van graafwerkzaamheden. De grootste fluctuaties in zwaluwpopulaties hebben echter met de weersomstandigheden in de Afrikaanse overwinteringsgebieden te maken én de weersomstandigheden in het broedgebied.

Voor alle soorten geldt dat de afname van de hoeveelheid insecten, die wereldwijd optreedt, een belangrijke negatieve invloed heeft op het zo noodzakelijke voedselaanbod voor deze prachtige vogels, die toch iedereen alle goeds toewenst?!

Wat zouden we kunnen doen?

Voor de oeverzwaluw zijn er al projecten waarbij kunstmatige oeverwallen worden aangelegd. Het opnieuw laten meanderen van rivieren en beken kan ook zorgen voor steile oevers en nieuwe waterbouwprojecten zoals de Marker Wadden, bieden eveneens veel nestgelegenheid.

Ook voor de boerenzwaluw is verbetering van de vestigingsomstandigheden en nestbouw van belang. Daarvoor zouden we kunnen zorgen voor uitstekende richels, plankjes, balkjes in een donker hoek van een schuurtje, stal, garage e.d. Laat een raampje of deur openstaan zodat de vogels kunnen binnenvliegen. Zorg voor een modderplaats, een ondiepe kuil die niet snel droog raakt of plaats eventueel een kunstnest.

Bewoners van huizen met een gevel op het Noorden of Oosten en in de nabijheid van water, dus modder en insecten, kunnen er veel aan doen om huiszwaluwen aan te trekken. Oversteken en goten in een lichte kleur verven, zorgen voor een tamelijk vrije aanvliegroute enz. En als de huiszwaluwen eenmaal tegen de gevel nestelen, genoeg nemen met enige vervuiling of planken onder de nesten bevestigen. En vooral: geen bewoonde of oude nesten verwijderen!

Ten slotte:

Wist u dat het woord voor een 'nepduik' bij voetbal genoemd is naar een vliegkenmerk van de zwaluw die zich in de lucht een heel stuk naar beneden kunnen laten vallen. Een Schwalbe dus!

Wist u ook dat het Zweedse lucifermerk 'zwaluw' bedacht is door een Amsterdamse importeur van lucifers.

Bronnen: Vogelatlas, vogelbescherming en diverse vogelboeken

Foto's: Marijke Kemps en Lambert Kouwenberg

In memoriam Gerrit Bronsvooort

AUTEUR: JOS ROULAND

Ons bereikte het droeve bericht dat Gerrit Bronsvooort op 77-jarige leeftijd is overleden.

Gerrit is vele jaren lid geweest van IVN-Eerbeek e.o. en bleef zelfs lid na zijn verhuizing naar Warnsveld. Hij was vooral actief in de werkgroep VENEL waar hij met veel plezier meehielp met het knotten van wilgen. Dat gebeurde om de week op zaterdagochtenden van eind september tot begin april. Gerrit hield zich daarbij bezig met het wegslepen en netjes opstapelen van de afgezaagde takken, zodat Apenheul die, de week erna, gemakkelijk kon opladen.

Op een koude en natte werkdag in het vroege voorjaar gebeurde het dat Gerrit bij het verslepen van een zware tak uitgleed en languit op zijn rug in de modder lag. Hij is toen naar huis gegaan om droge en warme kleren aan te trekken. De volgende werkdag was Gerrit weer present.

Als het even kon, was Gerrit van de partij. Hij liet vrijwel nooit verstek gaan. Toen het lopen hem steeds moeilijker werd, moest hij met pijn in zijn hart het werk in de werkgroep beëindigen. Toch bleef hij steeds hopen dat hij na fysiotherapie weer met ons aan de slag zou kunnen. Dat is helaas niet meer gelukt.

Wij herinneren ons Gerrit als een rustige en vriendelijke man, die altijd klaar stond om de helpende hand te bieden.

Nieuwe brug Kerstens Molentje

Twee nieuwe banken op Landgoed de Molenbeek

AUTEUR: SANDRA CHRISTIAANS

De beekruimers van de Gravinnebeek zijn de afgelopen weken druk bezig geweest met een aantal mooie projecten. Behalve dat ze het reguliere onderhoud aan de beek hebben verricht, zijn ze ook druk doende geweest met het maken en vervangen van het bruggetje bij het 'Kerstens molentje'. Het bruggetje was al een tijdje aan vervanging toe.

Omdat het bruggetje deel gaat uitmaken van Klompenpad Eerbeek (het klompenpad is in oprichting maar al wel in een ver gevorderd stadium) dat over het landgoed De Molenbeek loopt, is de vervanging ervan in een 'stroomversnelling' gekomen. Uiteraard alles in goed overleg met de eigenaar van het landgoed.

Een klompenpad is een lokaal gemarkeerde wandelroute. Het is een initiatief uit 2002 van Landschap Erfgoed Utrecht en Stichting Landschapsbeheer Gelderland om het gebruik van oude en nieuwe voetpaden te stimuleren, door ze met elkaar te verbinden.

Het team van beekruimers heeft van hout van inlandse eiken, afkomstig van Kasteel Ter Horst, een prachtig mooi, stabiel bruggetje gemaakt.

Aan de plaatsing is een feestelijk tintje meegegeven, met een formele opening in klein gezelschap. Konijnenberg Bos en Groen heeft belangeloos de plaatsing verzorgd en Jan Staal had, oudste van de ploeg, de eer om het bruggetje, met champagne, te openen.

Wat Jan niet wist is dat hij de naamgever van het bruggetje is geworden. Tijdens de onthulling van de 'Jan Staal brug' was hij daarom enorm blij verrast.

Toen de werkzaamheden voor het bruggetje voltooid waren, zijn de mannen verder aan de slag gegaan. Zij hebben ook twee nieuwe eikenhouten banken gemaakt die op het landgoed geplaatst zijn. Een van de banken staat bij het Kerstens Molentje, mooi uitkijkend over het weiland. Prachtig rustpunt. Deze bank is in opdracht van de familie Ruijgrok geplaatst, het is een herinneringsbank voor al het goede werk dat Harm Verbeek in het verleden heeft gedaan voor het landgoed.

De andere bank staat op de heuvel bij de kop van de spreng van de Gravinnebeek. Deze bank is een gift van Bert en Gustien van der Saag ter ere van hun 50 jarig huwelijk van afgelopen jaar. Ook een geweldig mooi punt op het landgoed.

Plaagdieren

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Even katten....

Je kunt van bepaalde dingen last hebben en je er mateloos aan ergeren. Dat gebeurt u vast ook wel eens.

Regelmatig overkomt het mij in elk geval dat het mij irriteert hoe sommige weggebruikers zich gedragen in het verkeer. Dan zit er weer eens iemand al seinend en drukkend achter je, die bij de eerste halve mogelijkheid met twee wielen door de berm voorbij raast. Ik maak dan hoogstens een opmerking tegen mijn passagier in de auto of mompel een verwensing voor mij uit. Het heeft immers, als het al kan, geen zin om die wegpiraat op zijn gedrag aan te spreken. Bovendien zou de situatie er alleen maar slechter van worden.

Je kunt je aan zoveel dingen ergeren. Ik heb heel leuke kleinkinderen die zeer regelmatig aan onze oppas-zorg worden toevertrouwd. Ik kan ontzettend genieten van mijn kleinzoon die nu al zo gefascineerd is door kikkers, salamanders en andere waterdiertjes en graag met zijn opa "de hei op gaat". Maar soms... zou je ze ook wel achter het bekende behang willen plakken.

Zelfs als IVN-er en natuurliefhebber, kan ik me soms, net als u waarschijnlijk, ook aan dieren ergeren.

Muggen bijvoorbeeld nemen altijd mij te grazen. Als er ook maar één mug op onze slaapkamer is zal die niet vertrekken voordat zij (het zijn de vrouwtjes die gek zijn op bloed) mij gestoken heeft. In dit geval is het gunstig dat mijn gehoor wat achtruit gaat want voorheen werd ik zelfs wákker van het zacht zoemende geluid van een mug.

Foto Ronald Geerlof
wespen in wespenvanger

Wespen kunnen ook zo lastig zijn als je op een mooie zomerdag in de tuin of op een terras van je glaasje zit te genieten. En sommige mensen worden zelfs panisch van die grote wespen, de hoornaars, die wel groot en indrukwekkend zijn maar niet gevaarlijk als je ze maar met rust laat.

En dan die irritante groene rupsen van de buxusmot die al je buxus opvreten. Omdat ik liever geen (chemische) bestrijdingsmiddelen wil gebruiken ook niet als ze 'eco' zijn, heb ik een jaar lang geprobeerd mijn buxusheggetjes te redden met het handmatig verwijderen van vele honderden rupsen. Eigenlijk geen beginnen aan. Uiteindelijk bleek het ook nog verspilde energie en moest ik alsnog de hele boel ruimen. Nu heb ik nog slechts vier in bolvorm gesnoeide buxusstruikjes die ik met voortdurende noeste plukarbeid tot nu toe voor de ondergang heb weten te behoeden.

Mieren, ook zoiets! Ze zijn vaak met zovelen en ondergraven dan de stoeptegels zodanig dat je er na verloop van tijd niet aan ontkomt om verzakte exemplaren weer recht te leggen. En dan heb ik het nog niet eens over de mieren die je binnen in de keuken aantreft. Nou daartegen zet ik dan toch maar een mierenlokdoosje neer. En dan heb je nog geluk als het geen mediterrane draaigatjes zijn want deze exoten zetten helemaal de boel op de kop, leven in heel grote kolonies en zijn nauwelijks weg te krijgen.

Die kale, gele plekken in het grasveld? Dat is de schuld van emelten en engerlingen. De mollen en de vogels zijn er blij mee maar die graven vervolgens dan weer gangen of pikken allemaal gaten in het gazon.

Als er drie droge zomers achter elkaar komen vinden we dat niet leuk. Maar als het regelmatig veel regent worden al die slakken (al dan niet naakt) weer actief en blijken ze niet alleen allerlei plantjes maar ook de aardbeien heel lekker te vinden.

Verlaat je je huis en tuin en ga je een eindje wandelen langs de weg of door een laan met eiken dan kun je te maken krijgen met de 'jeukrupsen'. In juni en juli ontwikkelen zich de eikenprocessierupsen razendsnel en vormen hele nesten van die borstelige diertjes met die vervelende brandhaartjes. Bij veel mensen hebben ze al jeuk, huiduitslag, oogklachten en irritatie aan de luchtwegen veroorzaakt. Wegzuigen van nesten door de gemeente en het ophangen van nestkastjes voor de mezen helpt zeker maar als het er veel zijn....

Langzamerhand zijn we er aan gewend geraakt dat je in de natuur al gauw te maken krijgt met teken (hier en daar is zelfs de reuzenteek of hyalommateek aangetroffen) en je wordt van alle kanten gewaarschuwd dat je je wat kle-

ding en schoeisel betreft daartegen moet wapenen en dat je na een wandeling de favoriete tekenplekjes op je lijf goed moet nakijken. Ik zou echter de mensen niet de kost willen geven die op sandalen en met korte broek de natuur in trekken!

Dan zijn er nog mensen die zich storen aan muizen, vleermuizen, ratten of eindeloos koerende duiven, Turkse tortels maar vooral houtduiven. Hoewel er veel vogels zijn die een aanmerkelijk aangenaam geluid voortbrengen heb ik als vogelaar, niet zoveel ergernis bij het horen van duiven.

Plaaagdieren, het zijn er vele, als je er gevoelig voor bent. Maar het ergst van al vind ik toch wel de katten van de burens! Er zijn kattenbezitters die hun dieren geen overlast laten bezorgen, waarschijnlijk omdat ze zelf goed opgevoed zijn. Helaas zijn er ook mensen die zich niets aan eventuele hinder voor anderen gelegen laten liggen. Ze zetten 's morgens de deur open en laten hun katten hun gang gaan omdat ze toch zeker "hun natuurlijke gedrag moeten kunnen vertonen". De katten weten niet beter en gaan na de vaak volgebouwde eigen tuin op zoek naar vertier in de veel groenere tuinen in de buurt. Ze vinden het maar wat fijn als de buurman een stukje heeft ingezaaid of nieuwe plantjes heeft gepoot. Daar kun je immers lekker in graven en als je uitgespeeld bent je behoefte in doen. Het is ook heerlijk slapen op een plekje een beetje stoffig geworden door de droogte en met een laagje verdorde blaadjes en grasjes in een heerlijke beschutting. En dan al die vogeltjes die op zo'n mooie groene, bloemen- en struikenrijke tuin afkomen. De gebraden haantjes vliegen je bij wijze van spreken in de bek. Verwaand kijkend paradeer je als kat door die tuin als de buurman je aan het schrikken probeert te maken met zijn geklap in de handen en zijn "ksss, ksss". Je weet immers dat hij je toch niets kan doen. Bij die vijver kun je je zo heerlijk wassen en je hebt al je eigen paadje naar de volgende tuin... Hoe zeggen mensen dat: "het gras is altijd groener, aan de andere kant van de heg..."

Treurig word ik ervan als ik in een onlangs begonnen onderzoek van de Zoogdierenvereniging zie hoe groot het aantal vogels is dat door katten wordt thuisgebracht. Na muizen zijn vogels de belangrijkste prooidieren voor tamme huiskatten!

Ergernissen veroorzaken veel stress, ongemak en voortdurende irritatie. Maar wat doe je eraan? Hoe voorkom je een slecht humeur of zelfs ruzie.

Ik denk dat op de eerste plaats rustig blijven en relativeren geboden is! Die automobilist die op je bumper zit en dan voorbij scheurt heeft misschien wel een heel belangrijke afspraak en eerlijk gezegd reed ik misschien ook wel wat langzaam.

En wat die plaagdieren betreft;

Een hor in het raam tegen de muggen scheelt al heel veel en eventueel insmeren met Azaron.

Bedenk dat die rupsen van de buxusmot ook nuttig zijn in de voedselketen en dat de buxusmot zelf een heel leuke nachtvlinder is.

Mieren kunnen even hinderlijk zijn maar wat een prachtig schouwspel als ze massaal hun bruidsvluchten beginnen.

Tegen eikenprocessierupsen en teken kun je je voorzorgsmaatregelen nemen om er zo min mogelijk last van te hebben. En slakken zijn ook nog wel te pruimen als ik zie hoeveel plezier mijn kleinzoon aan die beestjes beleeft.

Maar die katten..., ja dat vind ik toch wel heel ergerlijk! De burens, eigenaars van die katten, erop aanspreken durf ik eigenlijk niet goed omdat ik geen ruzie met de burens wil riskeren. Dat geeft nog meer ellende. Ik heb al wel op sommige kattenbakgevoelige plekken gaas over de bodem gelegd en op favoriete rustplekken satéprikkers rechtop tussen de planten gestoken en dat werkt.... Maar beter zou het natuurlijk zijn als de kattenbezittende burens zich zouden gaan realiseren dat huiskatten, zoals de naam zegt, in huis horen en niet in de tuin van de burens!

Jaarverslag 2020 IVN Eerbeek

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

Dit jaarverslag heeft betrekking op de periode 1 januari 2020 - 31 december 2020.

Bestuur

Bij aanvang van de verslagperiode bestond het bestuur uit:

Voorzitter: Jos Rouland

Secretaris: Herman Heskamp

Penningmeester: Gerrie den Besten

Lid: Lambert Kouwenberg

Lid: Ingrid van Eijck

2020 begon zoals elk jaar met in januari de goed bezochte gezellige nieuwjaarsborrel van IVN Eerbeek e.o.

De zondag daarop was er een publiekswandeling naar de infiltratiebekkens van de Schaltherberg met 73 medewerkers. Daarna was het even voorbij, de publieksexcursie in februari werd afgelast i.v.m. de harde wind. Een opkomende pandemie noodzaakte ons om vanaf half maart de publieksactiviteiten stil te leggen en ook alle andere samenkomsten konden geen doorgang meer vinden. De publiekswandeling van 15 maart was de laatste tot september.

De geplande Algemene Ledenvergadering werd opgeschoven naar een latere datum. Diverse groene evenementen waar we als IVN Eerbeek aan zouden deelnemen, vielen allemaal in het water te weten:

Natuurdag 17 mei op het Leusveld

Molenfestijn 9 mei Korenmolen

Slootjesdag 13 juni Loenen

Leden, donateurs en vrienden

Begin 2020 hadden we 65 leden en 48 donateurs. Het aantal leden en donateurs blijft ongeveer gelijk. Wel verliezen we leden en donateurs als gevolg van hun leeftijd en/of gezondheid.

Bestuur

Het bestuur kwam in 2020 twee keer officieel bij elkaar voor overleg en in december vond er een soort digitaal overleg plaats. Verder vond er ook twee keer een overleg plaats tussen bestuur en de werkgroep coördinatoren. De Algemene ledenvergadering 2020 vond op 26 oktober plaats om dringende zaken af te handelen. Alles onder strikte voorwaarden i.v.m. de coronamaatregelen.

Werkgroep excursies

Leden van de werkgroep zijn: Aad van Leeuwen, Bert van de Saag, Jan Coenraads, Jan Loonstra, Joop Gerretse, Lambert Kouwenberg, Sandra Omlo, Herman Heskamp, Gerard Nijhof, Tilda Groenhof, Cor Uit de Weerd, Hilda Stoltenborg, Herma Scherpenzeel en Ben Cornelissen (in de loop van het jaar). Coördinator: Chris Holtslag

Onderstaande publiekswandelingen konden nog doorgang vinden. De laatste twee wandelingen echter met reservering en onder strikte coronamaatregelen.

Zondag 12 januari

Reeënberg

73 personen

€ 104,65-

Zondag 15 maart

De Molenbeek

40 personen

€ 65,35-

Zondag 13 september

Groot Engelenburg

25 personen

€ 55,30-

Zondag 11 oktober

Coldenhove

21 personen

€ 60,-

Totaal aantal deelnemers voor dit jaar 159, opbrengst

€ 285,25-

Werkgroep bijspijkeren/scholing, IVN afd. Oost Veluwezoom/Eerbeek e.o

Werkgroepleden voor Eerbeek: Hilda Stoltenborg en Myrian d' Anjou, voor Oost-Veluwezoom: Anton Logemann en Herma Scherpenzeel die de coördinatie verzorgt.

In 2020 hebben we geen activiteiten georganiseerd, eerst hadden we geen afspraak en later konden we door de corona maatregelen niets organiseren voor groepen. Voor 2021 hebben we wel weer een voorlopig programma gemaakt, hopelijk kunnen we het uitvoeren.

We zijn op zoek naar een extra lid van de afdeling Oost-Veluwezoom en een vervanging voor Herma die al 10 jaar lid is.

Werkgroep Natuurtuin

De werkgroep bestaat uit 7 leden: Gerard Nijhof (coördinator), Maria Bruggink, Ronald Geerlof, Ineke Breukink, Jan Coenraads, Ben Cornelissen en Mieke de Haan.

Afgelopen jaar is er, gezien de ontwikkelingen rondom het Corona virus, wat minder contact geweest tussen de leden van de werkgroep. We hebben niet kunnen vergaderen maar wel konden we 3 werkochtenden organiseren.

De werkochtenden vonden met hulp van de leden van de werkgroep Venel plaats en verliepen zoals altijd in een prettige sfeer. Het nieuwe IVN-lid Ben Cornelissen heeft zich bij de werkgroep aangemeld.

Ook dit jaar hebben we weer veel bezoekers mogen ontvangen. Wat erg opviel was dat er veel klompenpad-wandelaars door onze tuin wandelden.

Educatie:

1: We hebben besloten om tijdens de zomermaanden gezien Corona geen gidsen aanwezig te laten zijn.

2: Het stuk grond dat voorheen nog bij Natuurmonumenten in gebruik was is ook dit jaar weer ingezaaid. De opkomst van de gezaaide graansoorten was nagenoeg nihil, met name als gevolg van de vele kweek die er groeit. Het bloemrijkzaad en de boekweit bloeiden echter volop en trokken weer veel insecten aan. We gaan ons bezinnen over een alternatief voor de graansoorten.

3: Het benaderen van scholen en het organiseren van andere educatieve activiteiten is door Corona op een laag pitje gezet.

Onderhoud.

1: Ook dit jaar heeft de VENEL-groep ons ondersteund

met de onderhoudswerkzaamheden. Net als in vorige jaren is opslag van acacia geroid, is de braam hier en daar verwijderd en zijn er een aantal bomen geroid om meer lichtinval te krijgen. Ook is het land weer ingezaaid met graansoorten en bloemrijk zaad.

2: Stichting Landschapsbeheer Gelderland heeft ons geadviseerd met betrekking tot het vaststellen van een toekomstvisie voor de natuurtuin. Dit heeft geresulteerd in een uitdunning van de bestaande struik- en boomlaag en de aanplant van een nieuwe struiklaag en enkele bomen. Met het inlassen van een extra werkochtend hebben we e.e.a. in het najaar kunnen realiseren.

3: In het kader van de 'gezondheid' van de poel hebben wij een advies gekregen om een gezondere poel te kunnen bewerkstelligen door middel van 'biobaggeren'. Subsidie is inmiddels geregeld en in 2021 hopen wij e.e.a. te kunnen realiseren.

4: Van de gemeente Apeldoorn is er een subsidie ontvangen die we met name gaan gebruiken voor een nieuwe beestentoren, de aanschaf van een elektrische bosmaaier en nieuwe banken. De nieuwe beestentoren is inmiddels nagenoeg gebouwd.

Ontwikkelingen in de tuin

De besluitvorming rondom het bestemmingsplan "Buitengebied Beekbergen en Loenen" werd eerder door de 'stikstofcrisis' uitgesteld en dit jaar door de 'Coronapandemie'. Daardoor is er geen voortgang met betrekking tot de bouw van het schuurtje.

Werkgroep VENEL

Coördinator: Jos Rouland

Contacten met boomeigenaren: Jan Staal en Jos Rouland

Catering: Jan Staal

Grootte werkgroep: 21 personen begin 2020 en 17 personen eind 2020

Twee hoofdactiviteiten:

1. Knotten

Gemiddeld aantal deelnemers per werkochtend: 11

Aantal werkochtenden (op zaterdag): 13

Duur van de werkochtenden: 3 uur (van 9.00 tot 12.00 uur)

Twee keer meegewerkt aan groot onderhoud en aanplant in de Harmanahof (19-9 en 28-11);

Elf keer (in totaal 223) bomen geknot op twaalf verschillende locaties (4-1, 18-1, 1-2, 15-2, 29-2, 14-3, 26-9, 10-10, 24-10, 21-11 en 5-12).

2. Beekruimen

Gemiddeld aantal deelnemers per werkmiddag/ochtend: 6

Aantal werkmiddagen/ochtenden: 57

Duur van de werkdagen: 3 uur (van 9.00 tot 12.00 uur, resp. van 13.00 tot 16.00 uur)

De werkzaamheden bestonden uit het verwijderen van modder, bladeren en takken uit de Gravinnebeek, inclusief de twee watervoerende zijtakken. Verder werd de complete pulsbus (10 m diep) schoongemaakt en 15 m leem

aangebracht vanaf de waterval tot ongeveer de eerste (droge) zijtak. De leem is ontvangen van het Waterschap Vallei en Veluwe. Tot slot is er een begin gemaakt met het opschonen en uitgraven van de poel achter het witte huisje. Ook is er aan het einde van de tweede droge zijtak een 'zoelpoel' voor de wilde zwijnen uitgegraven.

Andere activiteiten

De jaarvergadering en de eindejaarsviering zijn vanwege corona niet doorgegaan.

Goederen in eigen beheer: zie bijgevoegde inventarislijst. Geleend van Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG): 8 zagen, 2 graanscheppen en 4 batsen.

(Werkgroep) Redactie HGB en Publiciteit

Het Groene Blad heeft een driehoofdige redactie bestaande uit: Jan Coenraads, Jan Groenhof en eindredacteur Lambert Kouwenberg.

De opmaak en vormgeving worden gedaan door Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

In 2020 zijn er vier nummers van Het Groene Blad verschenen met een gemiddeld aantal van 24 pagina's. In totaal hebben we 48 (hoofd)artikelen mogen publiceren van twaalf verschillende auteurs. De artikelen zijn divers van aard en beslaan veel onderwerpen die leden en donateurs van IVN Eerbeek kunnen interesseren. De natuur komt ruimschoots aan bod met verhalen over flora en fauna maar ook de geschiedenis van ons werkgebied en af en toe een opiniestuk en bijvoorbeeld een boekentip. En niet te vergeten: regelmatig vermeldenswaardige waarnemingen heel dicht bij huis. We denken dat Het Groene Blad juist in coronatijd in een behoefte voorziet!

De werkgroep Publiciteit bestaat uit Sandra Christiaans en Herman Heskamp.

In 2020 hebben helaas weinig activiteiten doorgang kunnen vinden vanwege de corona pandemie. Daarom zijn er niet veel aankondigingen in de plaatselijke bladen geweest.

De website IVN-Eerbeek wordt indien nodig wekelijks bijgewerkt. Onregelmatig verschijnt er een nieuwsbrief per e-mail als daar aanleiding toe is.

Sinds 31 maart 2020 is IVN Eerbeek te vinden op Facebook met ongeveer drie berichtjes per week. Op dit moment zijn er twee redacteuren die afwisselend iets op het internet plaatsen.

Projecten

Het project bloeiende bermen kon door beperkende maatregelen niet doorgaan, hopelijk pakken we dit in 2021 weer op.

Project Doonweg (zie HGB 1-2021) loopt nog. We hebben al wel vergaande contacten met Industrierwater Eerbeek en ook zijn er al kleine werkzaamheden uitgevoerd zoals het inplanten van streekeigen pootgoed langs de hekken.

Foto: Waar blijft het water Reenberg

Een nieuw project voor 2021 is de vergroening van de Poelkampstraat ter hoogte van de nieuwbouw. Enkele IVN-leden hebben hierover meegedacht en de wensen van de aanwonenden meegenomen in een advies aan de provincie Gelderland. Het betreft een insectenhaag en een groene muur tussen Mayer-Melnhof en de Poelkampstraat. Ook aan de Volmolenweg is een stukje groene muur gepland (scheiding).

Herman Heskamp
Secretaris IVN-Eerbeek
secretaris@ivn-erbeek.nl
06-16862394

Door de nu geldende coronamaatregelen kunnen we een beperkt aantal bezoekers rondleiden. Hierbij gebruiken we een simpele aanmeldingsprocedure voor zowel IVN Eerbeek als IVN Zutphen.

- Voor alle excursies en evenementen is aanmelding verplicht.
- We behouden ons het recht voor om wandelingen en evenementen te verplaatsen dan wel af te gelasten.
- Bij koorts of verkoudheid, kom alsjeblieft niet naar het startpunt maar blijf thuis.
- Wij zijn niet aansprakelijk voor het gedrag van gasten dat in strijd is met het protocol en de 1.5 meter-regels.
- Bij aanmelding krijgt u de exacte startplaats of kijk op www.ivn-eerbeek.nl www.ivn.nl/afdeling/zutphen.
- Alle wandelingen/evenementen duren ongeveer twee uur tenzij anders aangegeven.

Agenda

Zaterdag 14 augustus 2021

Voorwandelen Paarse pracht Loenermark

Start: 09.00 uur

Eerste gids: Gerard Nijhof

Overige gidsen: Lambert Kouwenberg, Joop Gerretse en Ben Cornelissen

Zaterdag 9 oktober 2021

Voorwandelen Paddenstoelen Leusveld

Start 09.00 uur

Eerste gids: Jan Loonstra

Overige gidsen: Hilda Stoltenborg, Herma Schepenzeel en Joop Gerretse

Zondag 15 augustus 2021

Publieksexcursie Paarse pracht, Loenermark

Aanvang: 14.00 uur

Thema: Natuur in de buurt

Start: Parkeerplaats de Schaapskooi

Droefakkers in Loenen (GLD)

Zondag 10 oktober 2021

Publieksexcursie Paddenstoelen op het Leusveld

Aanvang 14.00 uur

Thema: Paddenstoelen

Start: parkeerplaats Leusveld

Rhienderensestraat 24, 6964 BG in Hall

Zaterdag 11 september 2021

Voorwandelen Rondje Brummen/Engelenburg

Start 09.00 uur

Eerste gids: Herman Heskamp

Overige gidsen: Cor Uit de Weerd, Lambert kouwenberg en Ben Cornelissen

Zondag 8 augustus 2021

Aanvang: 10.00 uur

Bloeiende heide en klokjesgentiaan

Plaats: Gorsselse Heide

Aanmelden/ info via: lkouwenberg142@gmail.com

Zondag 12 september 2021

Publieksexcursie Rondje Brummen/Engelenburg

Aanvang: 14.00 uur

Thema: Natuur in de buurt

Start: Oprijlaan kasteel Groot Engelenburg

Eerbeekseweg 6, 6971 LB in Brummen

Voor aanmelding en/of informatie

Eerbeek: excursies@ivn-eerbeek.nl

Tel. 06-47368561

Zutphen: ktengrotenhuis@kpnmail.nl

Tel. 0575-471995